

Leena Toivanen, Heidi Kaartinen, Hanna Lahnalampi, Jyri Mäkelä ja Jani Valjus
Natascha Skog, Mikko Hankaniemi, Anne Eteläaho ja Tarja Peltoniemi
Jukka Määttä ja Mikko Myllymäki

DUDE
Show your digi

DUDE – DO YOUR OWN DILIGENCE

- Potkua ja taitoja omalle uralle!

Centria. Raportteja ja selvityksiä, 47

Leena Toivanen, Heidi Kaartinen, Hanna Lahnalampi, Jyri Mäkelä ja Jani Valjus
Natascha Skog, Mikko Hankaniemi, Anne Eteläaho ja Tarja Peltoniemi
Jukka Määttälä ja Mikko Myllymäki

DUDE – DO YOUR OWN DILIGENCE

- Potkua ja taitoja omalle uralle!

Centria-ammattikorkeakoulu 2021

JULKAISIJA:

Centria-ammattikorkeakoulu
Talonpojankatu 2, 67100 Kokkola

JAKELU:

Centria kirjasto- ja tietopalvelu
kirjasto.kokkola@centria.fi, p. 040 808 5102

Taitto: Centria-ammattikorkeakoulun markkinointi- ja viestintäpalvelut
Kannen kuva: Adobe Stock -kuvapalvelu

Centria. Raportteja ja selvityksiä, 47
ISBN 978-952-7173-56-5 (PDF)
ISSN 2342-933X

SISÄLLYS

ALKUSANAT

1. JOHDANTO	6
2. ME LUOTSASIMME DUDE-HANKETTA	9
3. IT-ALAN TARPEET	11
3.1 Itseopiskelusta eväitä työelämään	11
3.2. DUDEsta taitoja maisteritutkinnon päälle	12
4. DUDE-YMPÄRISTÖ	13
4.1 Liiketoiminnan DUDE-ympäristö	14
4.2 Yliopisto-opiskelijoiden DUDE-jaksot virtuaalisessa ympäristössä	15
5. DUDE-PROSESSI	16
5.1 DUDE-prosessin päättyessä	16
5.2 Lomakkeet DUDE-tehtävien onnistumisen arvioinnissa	17
6. LIIKETOIMINNAN DUDE-JAKSON MALLI	18
7. OSALLISTUJAN LÄHTÖTILANNE	21
8. OSAAMINEN KEHITTYY	23
9. TIEDOTTAMINEN JA JULKAISUT	26
9.1 Yliopistokeskus Chydenius: Tutkimusartikkelin tiivistelmä	26
9.2 DUDEssa tuotetut julkaisut	26
9.3 Sosiaalinen media	26
9.4 Muuta näkyvyyttä	27
9.5 DUDE-osallistujan kirjoittama artikkeli	27
10. TYÖELÄMÄÄN LIITTYVÄT TYÖPAJAT	28
11. TEKOÄLY JA TUEN TARPEEN TUNNISTAMINEN	31
12. SIIVET OMAN ELÄMÄN POLULLE	32
12.1 Nuoruus ja oman elämän hallinnan vaikeus	32
12.2 Toivon kipinää luomassa	32
12.3 Jokaisessa on jotain hyvää	34
13. OSALLISTUJIEN KOKEMUKSIA	36
14. DUDE-JAKSON JÄLKEEN	39
15. LOPPUSANAT	41

LÄHTEET

KUVAT

Kuva 1. Hanna ja Leena levittämässä DUDE-sanomaa. Kuva: Kirsi Vuotila.

Kuva 2. DUDE-muki kertoo kaiken: ihmistä tarvitaan aina! Kuva: Leena Toivanen.

Kuva 3. DUDE-projektissa tuotettuja 3D-tulostuskokeiluja DUDE-tilan pöydällä. Kuva: Heidi Kaartinen.

Kuva 4. DUDE-työskentely voi sisältää monenlaisia asioita 3D-mallinnuksesta ohjelmointiin ja moniin muihin digiteemoihin. Kuva: Heidi Kaartinen.

Kuva 5. DUDE-jakso muodostuu ympäristöjen, yksilön kehityssuunnitelman ja yritysten tehtäväaihioiden kokonaisuudesta. Kuva: Leena Toivanen.

Kuva 6. Ennen tehtäväaihion aloitusta suunnitellaan tulevia töitä, aikataulua ja tehtävän merkitystä omaan oppimiseen. Kuva: Heidi Kaartinen.

Kuva 7. Loppuarviointi on tärkeässä roolissa tehtäväkokonaisuuden teossa. Sen avulla opitaan arvioimaan oman työn tehokkuutta ja tuloksia. Kuva: Heidi Kaartinen.

Kuva 8. Yrittäjyys henki on tärkeää myös työntekijälle. Kuva: Mikko Hankaniemi.

Kuva 9. Oman osaamisen tuotteistamisen avulla saa omat taidot näkyviin. Kuva: Natascha Skog.

Kuva 10. Tuotesuunnitteluleirin ohjelma. Kuva: Mikko Hankaniemi.

Kuva 11. Viestin kulku Annie-järjestelmässä. Kuva: Anne Eteläaho.

Kuva 12. DUDE-osallistajat piirsivät kesäunelmiaan. Kuva: DUDE-hanke.

Kuva 13. DUDE-hanke.

Kuva 14. DUDE-hanke.

ALKUSANAT

DUDE on ollut keskipohjalaisten nuorten työllistymistä edistävä rohkea toimintatapa, joka on tukenut yli 160 alueen nuorta kohti työelämää IT-alalla vuosien 2018-2020 aikana. DUDE – Do yoUr own DiligEnce -hankkeen avulla on tuotu yhteen alueen yrityksistä lähtöisin olevia tehtäväideoita ja nuoria, joilla on kiinnostusta digialalle. Käytännönläheisen työskentelytavan ja henkilökohtaisen ja tarpeen mukaisen ohjauksen avulla DUDE tuotti tulosta: 162 osallistujasta kolmasosa siirtyi uuden työn tai koulutuksen pariin ja suurin osa opintojensa loppuvaiheessa olevista saivat opintonsa päätökseen. Koulupudokkuutta osallistujien keskuudessa oli alle prosentilla, minkä taustalla oli useimmiten sairastuminen. Hankkeen aikana tehtiin yhteistyötä lähes 40 yrityksen ja muun organisaation kanssa.

Lisäksi DUDEn avulla on päästy tiivistämään Keski-Pohjanmaan nuorten, yritysten, koulutusorganisaatioiden ja työllistymistoimijoiden yhteistyötä. Tärkein tulos on kuitenkin alueen nuoret, joiden elämänlaatu ja urakehitys on lähtenyt nousuun positiivisen tuen ja realistisen ohjauksen keinoin. Töitä tehtiin verkossa ja fyysisessä ympäristössä, mutta suurin työ tapahtui jokaisen osallistujan ja ohjaajan mielessä: omia vahvuuksia käyttämällä ja osaamisen hiomisella löydetään oma paikka työmarkkinoilla!

Tämä julkaisu kokoaa yhteen DUDEssa tehdyn työn. Asiaa on paljon, mutta jokaiselle löytyy jotain:

Nuorelle tai työnhakijalle: Jokaiselle löytyy sopiva urapolku! Olisiko käytännönläheinen tapa hankkia uutta osaamista sopiva sinulle? Miten hyvinvointisi vaikuttaa siihen, miten työt ja opiskelut sujuvat?

Yritysten edustajalle: Millaisia vahvuuksia ja taitoja nuorilla on 2020-luvulla? Miten tunnistat nämä taidot?

Koulutus- ja työllistymispalveluiden edustajalle: Uusia näkökulmia nuoren osaamisen kehittämiseen ja elämänhallintaan. Mikä on koulutuksen rooli työllistymisessä?

Sinulle, jolle tämä julkaisu tuli vastaan sattumalta: Työelämä muuttuu nykyään yhtä nopeasti kuin nuorisokin. Miltä työllistyminen näyttää nyt nuorten ja yritysten silmin, ja millä taidoilla pärjää nyt ja jatkossa?

1. JOHDANTO

DUDE on nuorten alle 29-vuotiaiden matalan kynnyksen uudenlainen ympäristö, jossa kohtaavat työelämän tarpeita mallintavat tehtävät ja nuorten laaja-alainen elämänhallinnan tuki kohti työuraa ja/tai lisäkouluttautumista. Ympäristö on tarkoitettu opiskelijoille, työttömille alanvaihtajille ja heille, jotka ovat vaarassa pudota koulutuksen tai työelämän ulkopuolelle. Toiminta ei ole kohdennettu vain tietyn ryhmän edustajille, vaan erilaisten ihmisten kohtaaminen yhteisessä paikassa on vahvuus, jota aidossa työelämässäkin pääsee kokemaan. Ympäristöön on helppo tulla ja olla oma itsensä. Tiivis yhteistyö ammatillisen ja korkeakoulutuksen sekä työllistymispalveluiden sekä alueen yritysten kanssa on tärkeässä roolissa siinä, että nuoret pääsevät osaksi monipuolista ryhmää.

Ympäristöön tuodaan yrityksiltä saatuja työelämää mallintavia tehtäviä, joilla kehitetään kohdehenkilöiden henkilökohtaista osaamista tekemisen kautta. Ympäristön työskentelytavoissa korostetaan yksilölähtöisyyttä, joustavuutta, avoimuutta ja tilannekohtaisuutta. Samalla osallistujia pääsee verkostoitumaan uudella tavalla yritysten kanssa ja tuomaan osaamistaan esille. Ympäristössä kohdehenkilöt työstävät tehtäviä, ja heidän elämänhallintaansa ja -taitojaan tuetaan hankkeen moniammatillisen henkilöstön avulla. DUDE-konseptissa tekninen tekeminen ja laaja-alainen elämänhallinnan tukeminen kohtaavat yksilön eduksi.

DUDE-ympäristössä yksilö työstää hänelle räätälöityä tehtävää joko yksin tai osana ryhmää. Räätälöidyt tehtävät tulevat asiantuntijoilta, jotka ovat valmistelleet ne lähtökohtaisesti yrityksiltä saaduista työelämää mallintavista tehtävistä. Tehtävät ovat työelämän kaltaisia ja niiden tarkoituksena on kehittää ensisijaisesti nuoren ammatillista pääomaa. Yritysten rooli hankkeessa on tarjota tehtäviä, jotka vastaavat alan tarpeita nyt ja tulevaisuudessa. Yritysten antamien tehtäväaihoiden avulla osallistujat voivat harjoitella alalla tarvittavia taitoja. Nuoren tukena toimii laaja yhteistyöverkosto ja alakohtaiset asiantuntijat, jotka sparraavat, auttavat ja tukevat nuorta hänen tehtävissään. Työskentely tapahtuu nykyaikaisilla digitaalisilla työkaluilla ja toimintamenetelmillä, jotta siirtyminen DUDE-ympäristöstä työelämään olisi joustavaa. Hankkeella on ollut vahva nuorten syrjäytymisen ja koulupudokkuuden ennaltaehkäisemisen näkökulma. Nuorilla voi olla haasteena se, että he saattavat asua perheineen kaukana oppilaitoksesta, eikä tukeminen onnistu näin ollen perinteisin menetelmin. Tähän tarpeeseen DUDE vastaa virtuaalisella ympäristöllä, mikä helpottaa kohdehenkilöiden ohjausta paikkakunnasta riippumatta.

Osallistujat tavoitettiin yhteistyöverkoston lisäksi alueen tapahtumissa (Kuva 1). DUDE-ympäristö toimii Kokkolan kampusalueella, jossa osallistuja voi suorittaa annettuja tehtäviä fyysisessä, miellyttävässä ja kannustavassa tilassa. Lisäksi fyysistä ympäristöä tukee virtuaalinen ympäristö, jonka toiminta perustuu olemassa oleviin digitaalisiin projektinhallinnan ja -toteutuksen työkaluihin. Virtuaalisessa ympäristössä osallistuja voi työstää tehtäviä ajasta ja paikasta riippumatta ja sen kautta mahdollistetaan tuki kohderyhmäläiselle myös DUDE-jakson jälkeen.

Kuva 1. Hanna ja Leena levittämässä DUDE-sanomaa. Kuva: Kirsi Vuotila.

Hankkeen tavoitteet:

- 1) Yksilön työllistyminen ja ammatillisen pääoman kasvattaminen.
- 2) Edesauttaa kohderyhmän edustajia nivelvaiheessa koulutuksesta koulutukseen tai työelämään siirtymisessä.
- 3) Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen.
- 4) DUDE-pilottiympäristön rakentaminen digitalisaatioalalle.
- 5) Parhaiden keinojen etsiminen, rakentaminen ja toiminnan jatkuvuuden varmistaminen.

Hankkeen tulokset:

- 1) Yksilöiden digitalisaatio-osaamisen kehittyminen perusosaajasta itseensä luottavaksi taitajaksi.
- 2) Yksilön elämänlaadun kohentuminen.
- 3) Työllistymisen edistäminen.
- 4) Konkreettisia referenssejä yksilöille omasta osaamisestaan.
- 5) Minäkuvan vahvistuminen sekä sosiaalisten/työelämätaitojen kehittyminen.
- 6) Monistettava DUDE-konsepti IT-alalle.

Tässä hankkeessa digiosaamisella ja digitalisaatiolla tarkoitetaan tekniikan alaa, jossa tietotekniikka on hallitsevassa roolissa. Tämä käsittää mm. koodaamisen, tekniset laitteistot, automatisaation, digitaalisten palveluiden ja digitaalisen viestinnän sekä niihin liittyvät kehittämisen, suunnittelun ja ylläpidon. Osallistujan kiinnostus digitalisaatioon on ainoa vaatimus osallistumiseen. Aiempi koulutuksen tai vapaa-ajan toiminnan myötä tullut osaaminen auttaa eteenpäin digiuralla, mutta DUDEssa voi aloittaa IT-alaan tutustumisen ihan alusta.

Hanke on pyrkinyt konkreettisilla keinoilla saavuttamaan ne yksilöt, joilla on erityisen tuen tarve - tässä yhteisverkoston ja viestinnän rooli on ollut merkittävä. Monet näistä yksilöistä ovat todella lahjakkaita, potentiaalisia huippuosajia, joiden ammattitaitoa tarvitaan luomaan kotimaista kilpailukykyä ja kestävämpää yhteiskuntaa. DUDE on kaikille sopiva ympäristö, johon voi liittyä, jos kaipaa sparrausta työnhakuun tai on erityisen tuen tarpeessa esimerkiksi osaamisen kehittymisen tai työnhakutaitojen osalta. Osallistujat tarjoavat toiselleen vertaistukea ja jakavat kokemuksiaan.

ESR-rahoitettu DUDE – Do yoUr own Diligence -hanke toteutettiin 4/2018-12/2020, ja sen päärahoittaja oli ELY-keskus.

2. ME LUOTSASIMME DUDE-HANKETTA

Hankkeessa olivat mukana Centria-ammattikorkeakoulu, Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä KPEDU ja Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.

Leena Toivanen, Centria

Leena toimi hankkeen alkupuolella viestintävastaavana ja ohjaajana ja siirtyi hankkeen projektipäälliköksi Hannan työnkuvan vaihduttua.

Hanna Lahnalampi, Centria

Hanna toimi hankkeen alussa projektipäällikkönä siirtyen myöhemmin Centriassa opinnonohjaustehtäviin. Hanna on sen jälkeen ohjannut DUDEja mm. oman osaamisen tunnistamisessa ja työnhaussa sekä tuonut toimintaan erityispedagogista näkökulmaa.

Jari Isohanni, Centria

Jari työskentelee Centrian tieto- ja viestintäteknikan koulutusalapäällikkönä. Jari on ansiokkaasti ohjannut Centrian opiskelijoita DUDE-toiminnan pariin ja kerännyt useita projekteja DUDEjen suoritettavaksi.

Jukka Määttä, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Jukka toimi hankkeessa yliopistokeskuksessa yliopistosta valmistuneiden alanvaihtajien ja työttömien aikuisten ohjaajana.

Anne Eteläaho, opiskeluhuollon koordinaattori, Keski-Pohjanmaan ammattiopisto

Anne on toiminut ja toimii projektipäällikkönä useissa ESR:n ja opetushallituksen hankkeissa. DUDE-hankkeessa hän on työskennellyt projektityöntekijänä.

Natascha Skog, KPEDU

Natascha on toiminut hanketyössä mm. yhteistyössä yritysten kanssa toimeksiantojen hankinnassa. Hän on koordinoinut opiskelijoiden ja toimeksiantojen yhdistämistä ja ohjannut opiskelijoita toimeksiantotehtävissä. Natascha ohjasi opiskelijoita työelämävalmiuksien osaamisen hankinnassa sekä ohjasi ja auttoi valmistumisen yhteydessä erilaisissa asioissa ja työmarkkinoille siirtymisessä.

Mikko Hankaniemi, KPEDU

Mikko on ohjannut hankkeessa liiketoiminnan opiskelijoita toimeksiannoissa ja tarjonnut valmennusta ja tukea opiskelijoille hankkeeseen osallistumisen jälkeen.

Tarja Peltoniemi, KPEDU

Tarja on KPEDUn erityisopettaja ja opinto- ohjaaja ja hän on toiminut datanomiopiskelijoiden ohjaajana.

Jenita Tilvis, KPEDU

Jenita on toiminut DUDEn ohjaajana ja työskentelee KPEDUlla. Hän on tukenut osallistujia erityisesti liiketalouteen ja arjen hallintaan liittyvissä aiheissa.

Jyri Mäkelä, Centria

Jyri työskentelee Centrian TKI-puolella digitalisaatiotiimissä TKI-kehittäjänä. Jyri on toiminut hankkeessa digiohjaajana, etenkin ohjelmoinnissa, sekä toiminnan kehittäjänä.

Jani Valjus, Centria

Jani on TKI-kehittäjänä Centrian tutkimus-, kehitys ja innovaatiotoiminnassa. DUDE-hankkeessa Jani on toiminut ohjaajana huhtikuusta 2019 alkaen.

Heidi Kaartinen, Centria

Heidi astui tiedottajan saappaisiin DUDEssa Centriassa Leenan siirryttyä projektipäällikön tehtäviin. Hän on huolehtinut hankkeen uutiskirjeistä ja materiaalin tuottamisesta verkkosivuille.

Toimin DUDEssa ensin viestintävastaavana ja noin puolet hankkeesta projektipäällikkönä. Aikaisempi taustani on liiketalouden alalta, joten yritysten ja liiketoiminnan näkökulman tuominen IT-alan tehtäviin oli myös yksi tehtäväni. Sain siis todella kattavan kuvan DUDEn toiminnasta monesta näkökulmasta, sillä molemmissa rooleissani oli tärkeää ottaa huomioon toiminnan vaikutukset kaikkiin yhteistyökumppaneihin sekä alueeseen.

DUDEssa mukana olo on ehdottomasti ollut antoisa kokemus ja olen oppinut paljon itsestäni sekä alueemme nuorista. On ollut hienoa huomata, kuinka nuoret pääsevät kiinni arkeen ja työllistyvät, vaikka aikaisemmin elämä olisi tuonut eteen paljonkin haasteita. Pienellä tuella ja positiivisella - mutta kuitenkin realistisella - kannustuksella on todella suuri vaikutus. Oma hyvinvointi on iso peruskivi antoisaan tulevaisuuteen. Kun omien taitojen kehittämiseen pystyy suhtautumaan positiivisesti ja "tunnelin päässä näkyy valoa", pystyy tavoittamaan vaikka mitä! DUDE-jakso oli varmasti monelle hyvinvointia lisäävä tekijä, joka tasoitti isoimmat kuprut kohti oman työuran alkua. Se oli todella mukava nähdä. Antoisa ja motivoiva työ lisää hyvinvointia, mutta toisaalta työhön hakeutuminen on raskas prosessi, joka voi syödä itsetuntoa ja näin laskea hyvinvointia. Aikamoinen muna-kana-ongelma siis!

IT-alan työvoimapula on varmasti jokaiselle tuttu asia, mutta DUDEn aikana on korostunut, kuinka tärkeää on, että työnhakijan osaaminen vastaa yritysten kaipaamaa erityisosaamista IT-kentällä. Olemassa olevan osaamisen päivittäminen onnistuu, mutta toisaalta ihan uutena IT-alalle tullessa voi tuntua, että oppimista on todella paljon ja oma kiinnostuksen kohde on hukassa. Mielestäni olisi tärkeää, että työnantajat avaavat keskustelua siitä millaista IT-alan osaamista tulevat tarvitsemaan nyt ja tulevaisuudessa. Näin nuoren kiinnostuksen kohteet ja toimialan tarpeet saadaan kohtaamaan paremmin. Samaan aikaan työelämä ja työnhaku kehittyvät nopeasti, joten ei ihme, että työllistyminen on joskus vaikeaa. Verkostot ovat tärkeässä roolissa. Onneksi DUDEn tyyppisten hankkeiden avulla osallistujat pääsevät kasvattamaan omaa verkostoaan!

Kokonaisuutena DUDE oli minusta todella tärkeä hanke, joka toi yhteen IT-alan, hyvinvoinnin ja työelämän muutoksen. Konkreettinen tapa oppia uutta ja auttaa nuoria on osoittautunut toimivaksi ja tästä on syytä ottaa oppia. Tärkein tulos on jokainen osallistuja, joka on löytänyt oman kiinnostuksen kohteensa, motivaation ja palon jatkaa kohti omaa unelmaelämäänsä!

- Leena Toivanen, projektipäällikkö, Centria-AMK

3. IT-ALAN TARPEET

Nykyajan IT-ala on hyvin monipuolinen: digitaalisia ratkaisuja tarvitaan kaikilla aloilla, joten tarvitaan erittäin monipuolista osaamista - myös sellaista, joka ei välttämättä ole IT-osaamista. Jatkuva IT-osaamisen kehittäminen on hyvin tärkeää, mutta myös muiden alojen käytäntöjen osaamisesta on paljon hyötyä.

Jatkuvasta oppimisesta puhutaan paljon ja tämä pätee erityisesti IT-alalla, jossa kehitetään koko ajan uusia teknologioita ja ainoa kysymys kuuluukin: mitkä niistä ottavat tuulta alleen. Perinteisen koulutuksen on erittäin haastavaa vastata tähän tarpeeseen.

Tätä aihetta kannattaa erityisesti painottaa koulutuksen aikana ja samalla antaa opiskelijoille yleisen tason työkaluja, menetelmiä ja ajattelutapoja - halutut kielet, teknologiat jne. kehittyvät niin nopeasti, että opetussuunnitelman uudistaminen ei pysy perässä - ja tuskin asiantuntevia opettajiaakaan löytyy uusiin teknologioihin heti niiden ilmaannuttua saataville.

3.1 Itseopiskelusta eväitä työelämään

Osaamista pystyy hankkimaan sekä koulutuksen kautta että itse opiskelemalla: internetistä löytyy paljon hyviä materiaaleja ja avoimia kursseja. Koulutus tarjoaa laajan perusosaamisen IT-alalle ja syventää osaamista muutamaani isompiin aihekokonaisuuksiin. Lopullinen syventävä osaaminen tulee kuitenkin opiskelijan päästessä työelämään. Jatkuva osaamisen kehittäminen on tärkeää varsinkin IT-alalla, sillä ala on yksi nopeimmin kehittyvistä aloista. Jatkuva kehitys tuo painetta työntekijälle pysyä mukana uusimpien teknologioiden ja innovaatioiden kanssa. Omaa osaamista voi ja tulee kehittää jatkuvasti. Osaamista voi kehittää esimerkiksi lukemalla uusista teknologioista tai työkaluista, osallistumalla kursseille ja itse kokeilemalla. Useat IT-alan yritykset tarjoavat näihin tukea.

IT-alalla yleisimpiä osaamistarpeita ovat rajapinnat ja web-kehitys (front-end, back-end tai fullstack), joiden lisäksi osaamista tarvitaan mm. IT-tuen tehtäviin, sulautettuihin järjestelmiin (esim. Internet of Things), data-analytiikkaan, tietokantoihin ja tietoturvaan. Jonkin tietyn ohjelmointikielen osaamattomuus ei välttämättä ole este, jos osaa jotakin muuta ohjelmointikieltä kohtuullisen hyvin.

"Sekä osallistujan että ohjaajan näkökulmasta DUEssa on päässyt kokeilemaan paljon erilaisia asioita. Toki erona on se, että osallistuja keskittyy yhteen asiaan kerrallaan - ohjaaja puolestaan saattaa tehdä jatkuvasti pintaraapaisuja eri asioihin ja välillä taas tarvitsee yksittäistä syvempää osaamista hyvinkin spesifistä asiasta."

Myös monialaisuus lisääntyy koko ajan. Esimerkiksi talous-/markkinointiosaaminen yhdistettynä IT-osaamiseen on ollut jo pitkään haluttua tavaraa työmarkkinoilla ja viime vuosina ja erityisesti pandemian aikana kysyntä on korostunut terveyspuolen ja IT-osaamisen yhdistelmästä. Osin tähän liittyen myös IT-alan sisällä tapahtuu jatkuvaa muutosta. Työntekijältä odotetaan myös vähintään kohtalaisia sosiaalisia taitoja, koska ohjelmoijat työskentelevät nykyisin enemmän asiakasrajapinnassa, eli suoraan asiakkaiden kanssa. - Keskiverto koodari ei enää ole "se nuori nörttipolku joka pimeässä nurkassa yksin vääntää koodia", vaan ohjelmointialalle haikuu hyvin erilaisia persoonia, jotka työskentelevät yhdessä ja ovat asiakkaaseen aktiivisesti yhteydessä. DUEssakin kahvipöydän ääreen kokoontui siis ihmisiä, joiden taustat olivat hyvin erilaisia. Kahvimukin hauska viesti tiivistää monialaisuuden tarpeen (Kuva 2).

Kuva 2. DUDE-muki kertoo kaiken: ihmistä tarvitaan aina! Kuva: Leena Toivanen.

3.2 DUDEsta taitoja maisteritutkinnon päälle

DUDE-hankkeen tavoitteena on ollut vahvistaa tietotekniikan maisteritutkinnon suorittaneiden työllistymistä. Hankkeessa tehtiin tiivistä yhteistyötä koulutuksen järjestäjien, työelämän ja valmistuneiden opiskelijoiden kesken. Hanke on vahvistanut merkittävästi eri osapuolten tietämystä, muun muassa työelämän osaamistarpeiden, koulutuksen vastaavuuden ja yksilön jatkuvan oppimisen näkökulmista.

Jatkuva oppiminen ja osaamisen kehittäminen ovat keskeisessä roolissa myös korkeakoulututkinnon omaavien näkökulmasta. Yhteiskuntamme tarvitsee korkeatasoista osaamista muuttuviin tarpeisiin ja tehtäviin. Työelämän nopeassa muutostempossa vanhoja työpaikkoja ja -tehtäviä häviää, mutta yhtä lailla uusia syntyy. Näin ollen perinteistä tutkintokoulutusta on täydennettävä erilaisin jatkuvan oppimisen keinoin.

Tarpeet jatkuvalla oppimiselle nousevat suoraan työelämästä, johon peilaten tiedämme, mitä kannattaa ja tulee osata. Kun osaaminen on työelämävaatimusten mukaista, voidaan sitä myös yksilön näkökulmasta hyödyntää, ja osaaminen pysyy mielekkäänä mahdollistaen myös työllistymisen. Korkeakoulutetun ja työllistyneen osaaminen ei kuitenkaan pysy automaattisesti riittävällä tasolla koko ajan, vaan jatkuva oppiminen jatkuu myös työssä. Niin yhteiskunnan kuin yksilönkin näkökulmasta on tärkeää kohottaa osaamistasoa ja hyödyntää sitä kestäväällä tavalla.

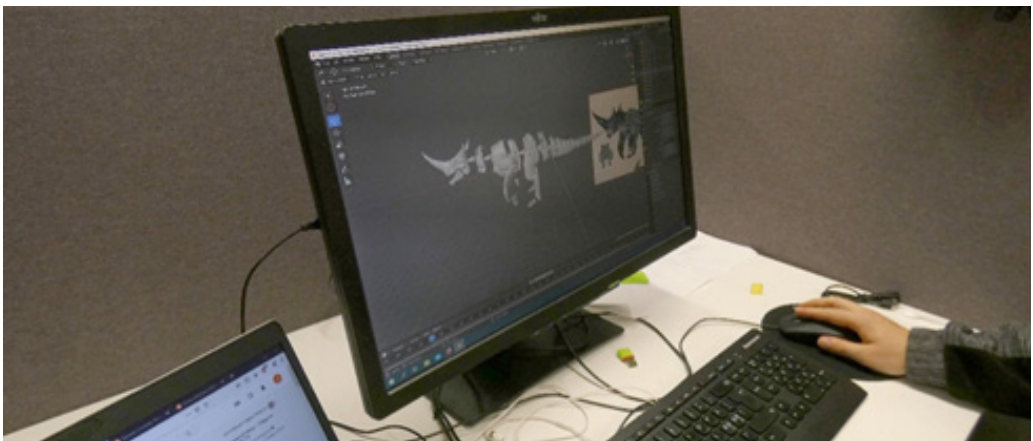
4. DUDE-YMPÄRISTÖ

Fyysisen ympäristön tavoitteena on ollut tuoda yhteen hankkeen osallistujat, joilla on erilainen tausta ja osaaminen. Lisäksi ympäristö vastaa mahdollisimman paljon tavallista työelämän ympäristöä ja siellä noudatetaan samoja sääntöjä kuin työelämässä. Tullessa ja mennessä vilautetaan kellokorttia ja tauolla porisee kahvipannu. Joka viikko on kokoonnuttu yhteisesti keskustelemaan siitä, miten projektit ovat edenneet ja esittelemään omia töitä. Oman projektin yhteydessä pääsi siis oppimaan myös muiden osallistujien työstä. Näin osallistujat saivat todellisen kokemuksen siitä, millaista on olla töissä. Samalla ympäristössä on päässyt tutustumaan erilaisiin ihmisiin ja heidän työskentelytapoihin, tekemään yhteistyötä ja löytämään uusia kavereita.

Vaikka IT-alalla monia tehtäviä tehdään tietokoneen avulla, on myös monia aloja ja tehtäviä, joissa käytetään erilaisia pienlaitteita aina pienistä sensoreista 3D-tulostimiin. Kuvassa 3 on 3D-tulostettuja osia videopelihahmoon, joka liikkuu nivelien avulla. Malli suunniteltiin 3D-suunnitteluohjelmalla (kuvat 3 ja 4).

Kuva 3. DUDE-projektissa tuotettuja 3D-tulostuskokeiluja DUDE-tilan pöydällä. Kuva: Heidi Kaartinen.

Kuva 4. DUDE-työskentely voi sisältää monenlaisia asioita 3D-mallinnuksesta ohjelmointiin ja moniin muihin digiteemoihin. Kuva: Heidi Kaartinen.

Arduino Uno ja Mega, sekä sensoripaketti, joita on voitu hyödyntää esimerkiksi IoT:n opeteluun. Nämä sensorit toimivat hankkeeseen hankituilla Raspberry Pi -laitteilla, joilla voi opetella Linux-käyttöjärjestelmän käyttöä ja palvelimen rakentamista. Valokuvien ottamiseen on hankittu järjestelmäkamera sekä 360°-kamera, joilla on otettu kuvia nettisivujen sisällöksi. Ajankäytön seurannan tueksi on hankittu TimeFlip2 ja hyvinvoinnin ja jaksamisen seuraamiseksi Moodmetrics-sormuksia. Monipuolisen materiaalin avulla osallistujat ovat päässeet siis saamaan kattavan ja konkreettisen kuvan digitalisaatiosta. IT-ala ei tarkoita vain tietokoneen ruudun takana työskentelyä!

Yhteydenpito ja projektien etenemisen seuraaminen digitaalisessa ympäristössä tekivät työtä joustavaa ja ohjaajiin on saanut yhteyden aina kun siihen on ollut tarvetta. Yhteydenpitoon käytettiin Slackia ja Discordia, ja yhteisiä kokouksia pidettiin Teamsin välityksellä niin yritysten edustajien kuin DUDE-ryhmän kanssa. Viestiminen näillä ohjelmissa osoittautui antoisaksi ja oli osallistujille mieluista. Se ei tietenkään korvannut paikalla olevaa asiantuntijatukea, mutta toi varmuutta ja joustavuutta työskentelyyn.

Täysin virtuaalista työympäristöä päästiin testaamaan vuoden 2020 etätyösuosituksen aikana. Työkalut vastasivat etätyötarpeisiin hyvin, mutta mukautumista vaadittiin erityisesti ajanhallinnan ja työssäjaksamisen kannalta. Näihin haasteisiin paneuduttiin tehostetun henkilökohdallisen sparrauksen ja teemaan liittyvien yhteisten työpajojen ja keskustelujen muodossa. Niin osallistujat kuin ohjaajatkin kaipasivat kevään 2020 aikana takaisin yhteiseen ympäristöön, mutta seuraavana syksynä etätyöhön oltiin jo valmistauduttu paljon paremmin. Tämä oli tärkeä oppimistilanne etätyöhön siirtymisestä jokaiselle hankkeessa.

Projektien etenemistä seurattiin Basecamp- ja Trello-palveluiden avulla. Lisäksi tutkittiin monday.com:in käyttöä ja Slack+Jira+Optima -ohjausta, joka todettiin haastavaksi. Sovellusten hyödyntäminen oli tärkeää, koska projekteja tehtiin usein monen osallistujan voimin. Tässä opittiinkin dokumentoimaan omaa työtä niin, että yrityksen edustaja, kollega, esimies tai potentiaalinen työnantaja saa kattavan käsityksen siitä, mitä osallistuja on tehnyt ja missä vaiheessa projekti on.

Omaa työtä dokumentoitiin myös omaa portfolioa varten. Portfolio kulki jokaisen osallistujan koko DUDE-jakson läpi tehtäväaihion toteutuksen rinnalla. Omaa osaamisen kehittymistä esiteltiin keräämällä kuvakaappauksia ja muistiinpanoja Basecamp-palveluun, josta parhaimmat palat nostettiin omaan portfolioon. Portfolio oli monille uusi asia, joten sen toteuttamisesta pidettiin työpajoja kuukausittain.

Työpajoissa käsiteltiin osallistujien työllistymiseen ja ammatilliseen osaamiseen liittyviä teemoja. Koko hankkeen läpi järjestettiin työpajoja oman ansioluettelon, portfolion, työnhaun ja sosiaalisen median käytön teemoissa. Lisäksi järjestettiin paljon työpajoja osallistujien toiveiden ja IT-alan tärkeiden työkalujen pohjalta. Pajoissa käsiteltiin mm. oman osaamisen tunnistamista ja sanoittamista, haastattelutilanteita, työelämän muutosta, tulevaisuuden tavoitteita, megatrendejä, esiintymistaitoja ja ajanhallintaa. Erityisesti vuoden 2020 COVID-19-pandemian myötä paneuduttiin myös omaan jaksamiseen, ajanhallintaan ja etätyöhön.

4.1 Liiketoiminnan DUDE-ympäristö

Liiketoiminnan ja digitaalisuuden yhteispeli on välttämätöntä. DUDEssa paneuduttiin liiketoiminnan näkökulmaan KPEDUlla sijaitsevassa liiketoiminnan DUDE-ympäristössä. Liiketoiminnan DUDE-ympäristö eli hankkeen aikana. Ympäristönä käytettiin yhteistä tilaa ammatillisen koulutuksen luokkatilan kanssa ja se toimi hyvin niin itsenäiseen työskentelyyn kuin tehtäväkokonaisuuksien tekemiseen. Osallistujien käytössä olivat liiketoiminnan kannettavat tietokoneet, iPadit, Adobe-ohjelmistot sekä hankkeen aikana hankittu valokuvaukseen liittyvä kalus-

to. DUDE-osallistajat suorittavat osaamisen hankkimista ja projekteja myös yritysten tiloissa ja pahimpaan epidemia-aikaan etänä kodeistaan käsin.

Käytimme ja kokeilimme useita eri ohjelmia, kuten projektinhallintatyökalu Basecampia ja viestintätyökaluja Slack, WhatsApp, sekä Teams. Markkinoinnin tehtävääihoiden hoitamiseen käytössä olivat puolestaan Adobe-ohjelmistot, kuten Photoshop, Illustrator ja InDesign, kassa-järjestelmä iZettle, Microsoft Office -työkaluja, sekä muutamia iOS piirustussovelluksia, kuten Sketches ja Autodesk SketchBook.

“Hanke mahdollisti yhteistyön tekemisen KPEDUn liiketalouden, tieto- ja viestintätekniikan alan opettajien ja ohjaajien kanssa, sekä Centrian ja Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen kanssa.

Hankkeessa on ollut mahdollisuus oppia toisilta toteuttajilta ja tehdä organisaatorajaa ylittävää yhteistyötä. Yhteiset pohdinnat olivat antoisia ja koin oppivani itsekin uutta.

Kohderyhmä hyötyi varmasti DUDE-jaksoista ja kokemus yrityslähtöisistä tehtävääihioista on ollut kohdehenkilöiden mieleen. Osallistajat ovat saaneet henkilökohtaista ja syvällistä ohjausta hankkeen aikana. Hankkeen tärkeänä antina on ollut myös sen mahdollistama elämänhallinnan tuki ja tiivis yhteistyö työelämän kanssa.

Hankkeen visuaalinen ilme on ollut raikas ja tavoittanut kohderyhmän erilaisissa sosiaalisen median kanavissa. Hankkeen tapahtumat, vierailut ja pajat ovat olleet tuoreita ja kiinnostavia. Yhteistyö eri tahojen kanssa on ollut helppoa ja mutkatonta.”

- Anne Eteläaho, opiskeluhuollon koordinaattori, KPEDU

4.2 Yliopisto-opiskelijoiden DUDE-jaksot virtuaalisessa ympäristössä

Koska korkeakoulutetut ja tietotekniikan maisterikoulutukseen kiinteästi liittyneet DUDElaiset eivät fyysisesti olleet Kokkolassa, he suorittivat jaksonsa jo heille maisteriopinnoista tutussa CinetCampus-ympäristössä. Fyysisiä DUDE-tiloja ei yliopistokeskus Chydeniuksen puolella heille tarvittu, vaan kaikki vuorovaikutus ja tekeminen tapahtuivat digitaalisesti. Viikoittaiset palaverit pidettiin CinetCampukseen integroidun Zoom-yhteyden avulla.

Tietotekniikan maisterikoulutuksen Open LMS -oppimisympäristö tarjosi omat mahdollisuutensa materiaalin jakamiselle ja sisältöjen esittämiselle. Koska yrityskyselyissä esille nousi erityisesti oman osaamisen esilletuominen, toimi GitHub-ympäristö myös hyvänä vuorovaikutuskanavana ja DUDElaisen omien henkilökohtaisten tekemisten näyttöpaikkana. GitHub toimi myös paikkana, jossa oli ajan tasalla oleva tieto DUDE-osallistujan senhetkisestä tilanteesta ja tekemisestä.

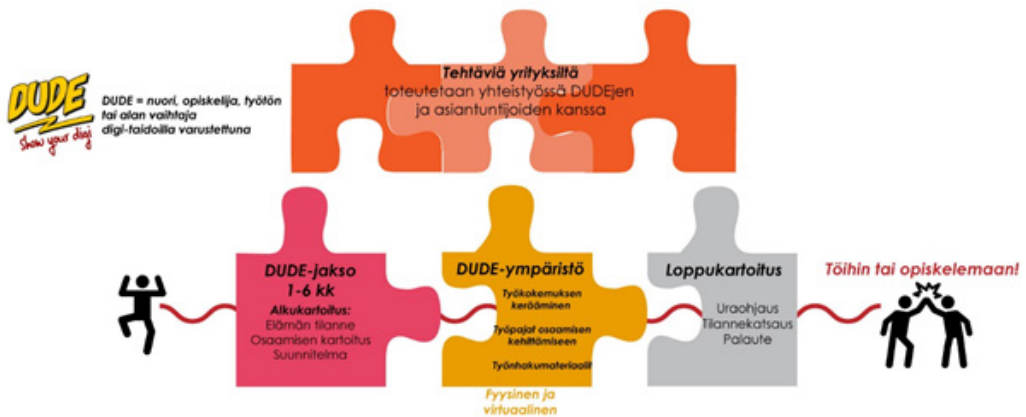
DUDE-projekti on lisännyt tietämystä kumppaneina toimivien koulutusorganisaatioiden toiminnasta ja kehittänyt toimijoiden välistä yhteistyötä. Toki hankkeen näkökulma on kapea, keskittyen lähinnä työllistymisen kanssa haasteita kokeviin oppilaisiin ja heidän tukemiseensa, mutta tästä näkökulmasta hankeyhteistyö on lisännyt ymmärrystä muiden toteuttajien toiminnasta. Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen vastuulla olleiden tutkimushaastattelujen toteuttaminen oli hyödyllistä monellakin tavalla. Tutkimushaastatteluiden yhteydessä kontaktit yrityksiin ja heidän toimintaansa vahvistuivat ja haastatteluiden yhteydessä käydyt keskustelut antoivat hyvän kuvan yritysten tilanteesta ja tulevaisuuden näkymistä. Tutkimushaastattelut myös tarjoavat hyvää pohjatietämystä tulevia hankkeita suunniteltaessa.

- Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

5. DUDE-PROSESSI

DUDE tarjoaa osallistujalle mahdollisuuden kehittää ja testata omaa osaamistaan. Aluksi tuleva osallistuja haastatellaan, jotta saadaan alustava kuva osallistujan osaamisesta ja kiinnostuksen kohteista. Siten osallistujalle voidaan räätälöidä sopiva työtehtävä tai opiskelumateriaali, ottaen huomioon osallistujan omat kiinnostuksenkohteet. Osallistuja voi olla mukana hankkeessa maksimissaan kuusi kuukautta ja mukaan soveltuva osallistuja on taustaltaan digitaalisuudesta kiinnostunut 15–29-vuotias.

Yrityksiltä tai toteuttajaorganisaatioiden sisäisiltä verkostoilta saatavien tehtävien myötä osallistuja pääsee kokemaan oikean työelämän haasteita ja oppii keinoja, miten niihin kannattaa lähteä etsimään ratkaisuja. Osallistujat työskentelevät projekteissaan yleensä yksin ja ohjaajat ovat heidän tukena. Osallistuja törmää annetuissa tehtävissä usein itselle uusiin asioihin, samalla tavalla, kuin työelämässäkään tapahtuu. DUDE-prosessi osallistujan näkökulmasta on kuvattu kuvassa 5.

Kuva 5. DUDE-jakso muodostuu ympäristöjen, yksilön kehittämissuunnitelman ja yritysten tehtävääihoiden kokonaisuudesta. Kuva: Leena Toivanen.

Muutama osallistuja on myös päässyt tekemään tehtävänsä yrityksen tiloissa, jolloin osallistuja saa suoraa ohjausta myös heiltä. Monissa yrityksiltä saaduissa tehtäväkokonaisuuksissa on käyty tapaamisissa yrityksillä, ja osallistuja on samalla päässyt tutustumaan yritysten henkilökuntaan. Ohjaajat ovat olleet osallistujan tukena mukana yritystapaamisissa.

Osallistujille tarjotaan DUDE-ympäristössä myös työpajoja esimerkiksi työnhakuun, elämäntalouteen ja IT-alaan liittyvistä teknologioista.

5.1 DUDE-prosessin päättyessä

Osallistujalle räätälöidyn tehtäväkokonaisuuden suoritus tarkistetaan, että se sisältää kaiken etukäteen sovitun ja samalla keskustellaan tehtävän etenemisestä; onnistumisista ja haastavista kohdista. Jos tehtävä jää kesken osallistujan lähtiessä hankkeesta, varmistetaan, että seuraava osallistuja pääsee jatkamaan tehtäväkokonaisuutta mahdollisimman sujuvasti. Osallistujan kanssa käydään läpi mitä on jo tehty, mikä on kesken, ja mikä on vielä aloittamatta. Tehtävälle yritetään löytää jatkajaa ja jos sellaista ei löydy heti, tehtävä pidetään avoimena tulevia osallistujia varten. Tehtävän antaneelle taholle ilmoitetaan myös, kun jatkaja on löytynyt ja varmistetaan samalla, että tehtävä on edelleen ajankohtainen.

5.2 Lomakkeet DUDE-tehtävien onnistumisen arvioinnissa

Hankkeessa on tuotettu lomakepohjia projektien toteutumisen seuraamiseksi. Lomakkeiden avulla on mahdollisuus kerätä määrämittaista tietoa DUDE-tehtävien suorittamisesta ja ne toimivat myös osallistujan itsereflektoinnin apuvälineinä.

Tehtävän työstäminen aloitetaan täyttämällä aloituslomake (Kuva 6), jossa määritetään tehtävän antaja, tekijä ja tehtävän sisältö. Lisäksi lomakkeeseen kuvataan tehtävänantajayrityksen toimintaa ja tehtävän tuloksen kohderyhmä. Aloituslomake sisältää myös huomioita mahdollisista tehtävään liittyvistä vaikuttimista ja aikataulusuunnitelman, jonka puitteissa tehtävää lähdetään suorittamaan. DUDE-osallistuja asettaa itselleen oppimistavoitteita ja allekirjoittaa päivätyn lomakkeen yhdessä ohjaajan kanssa.

Tehtävän etenemistä seurataan seurantalomakkeella, johon kirjataan tehtävän ja tekijän tietojen lisäksi se, mitä tehtävän eteen on tehty ja millaisia muutoksia tai huomioita tehtävään on liittynyt. Lomakkeeseen kirjataan myös, mikäli aikataulutusta on jouduttu päivittämään. Syy aikataulutuksen muutokseen kirjataan myös. Seurantalomakkeeseen on tärkeää kirjata myös tehtävään käytetyt tunnit ja sen puitteissa saadut oppimiskokemukset.

Projektin aloitus

Tehtävän antaja:

Tehtävän nimi / lyhyt kuvaus:

Tekijä(t):

Yrityksen kuvaus:

Tehtävän kuvaus:

Kohderyhmä:

Tehtävän tekemisessä huomioitavat asiat:

Aikataulusuunnitelma:

Omat oppimistavoitteet:

Päiväys ja allekirjotukset (kohdehenkilö ja ohjaaja)

Logot: Centria, EU-ita, European Union

Kuva 6. Ennen tehtäväaihion aloitusta suunnitellaan tulevia töitä, aikataulua ja tehtävän merkitystä omaan oppimiseen. Kuva: Heidi Kaartinen.

Projektin päättyminen

Tehtävän nimi / lyhyt kuvaus:

Tekijä(t):

Mitä tehty koko projektin aikana:

Mitä jäi tekemättä, miksi:

Toteutunut aikataulu:

Miten aikataulussa on pystytty:

Jos aikataulupölkkeä, syy:

Tehtävään käytetyt työtunnit, kaikki:

Omat oppimistavoitteet (kaikki mitä on ollut):

Mitä oppimistavoitteilla käytynyt:

Oleiko ollut yhteydessä yritykseen? Kyllä Ei

Kuinka usein:

Tehtävän tuloksen vaikutus yrityksen toimintaan:

Mitä tekisit toisin?

Päiväys ja allekirjotukset (kohdehenkilö ja ohjaaja)

Logot: Centria, EU-ita, European Union

Kuva 7. Loppuarviointi on tärkeässä roolissa tehtäväkokonaisuuden teossa. Sen avulla opitaan arvioimaan oman työn tehokkuutta ja tuloksia. Kuva: Heidi Kaartinen.

Tehtävän päättyessä täytetään projektin päättämislomake (Kuva 7), jossa tehty kokonaisuus arvioidaan ja kirjataan tekemättä jääneet asiat. Aikataulun toteutuminen arvioidaan ja kokonaistyöaika kirjataan ylös. Lisäksi pohditaan sitä, vaikuttiko tehty työ yrityksen toimintaan ja olisiko jotain voitu tehdä toisin. Tehtävän vaikutusten arviointi yrityksen näkökulmasta on tärkeä työelämän taito. DUDEssa osallistuja pääsee pohtimaan IT-alan tehtäviä yrityksen toiminnan näkökulmasta kattavasti.

6. LIKETOIMINNAN DUDE-JAKSON MALLI

Ennen tehtävääihoiden ja osallistujien saattamista yhteen kartoitamme osallistujan mielenkiinnon kohteet ja osaamistason. Selvitämme mitä aikaisempaa kokemusta ja osaamista osallistujalla on, jotta voimme löytää hänelle sopivan tehtäväkokonaisuuden omien taitojen ja työllistymisen parantamisen mukaisesti. Useissa tapauksissa muu osaaminen, kuten esimerkiksi vapaa-ajanharrastusten myötä hankittu osaaminen, edesauttavat motivoivan tehtävääihion löytymistä. DUDE-hankkeeseen osallistuvien liiketoiminnan opiskelijoiden ja muiden osallistujien osalta huomioidaan ja analysoidaan mahdolliset aiemmat haasteet opinnoissa, jotta voidaan minimoida epäonnistumisen kokemuksia. Itsetuntemuksen lisääminen, omien vahvuuksien kartoittaminen, sekä kehittämiskohteiden löytäminen ovat tärkeitä alkukartoituksen tavoitteita. Tavoitteenamme on osallistujien kannustaminen: itseluottamuksen lisääntyminen onnistumiskokemusten kautta on olennaista, koska he alkavat harjoitella uutta taitoa tai ovat muuten uudenlaisen tilanteen edessä.

DUDE mahdollistaa erilaisen tavan oppia perinteiseen opiskeluun verrattuna. Nopeatempoisen lukujärjestyksen sijaan DUDEssa osallistuja voi keskittyä ja panostaa yhteen asiaan kerrallaan. Tämä tuo selkeyttä ja mahdollistaa keskittymisen uuden osaamisen hankintaan omien tavoitteiden mukaisesti ja pääsääntöisesti itselle sopivalla aikataululla. Toinen tärkeä tekijä on oikeanlaisen tehtävääihoiden löytäminen. Hankkeen asiantuntijoiden tehtävänä on tarjota sopivan motivoivia haasteita.

Suhtautuminen opintoihin ja työhön vaihtelivat suuresti hankkeeseen osallistuvilla liiketoiminnan opiskelijoilla. Yleisesti voidaan kuitenkin huomioida, että hankkeessa mukana olleiden opiskelijoiden ajatusmaailma on ollut sellainen, että he voivat painaa on/off-nappia. Usein kuulemme sanottavan, että kyllä minä siellä työelämässä teen tosissaan. Osittain motivaattorina toimii tietenkin tulevaisuuden työllistyminen, mutta myös se, että ollaan tekemässä niin sanotusti oikeita asioita eikä kuvitteellisia tehtäviä. Osallistujien haasteet ovat hyvin moninaisia. Hanke on mahdollistanut erilaisia toteuttamistapoja ja menetelmiä riippuen osallistujien tarpeista. Haastavaa on toki hanketoimijoiden näkökulmasta se, että työelämästä saadulle tehtäväkokonaisuudelle löydetään varmasti oikeanlainen tekijä, sekä se, että tehtävä saadaan suoritettua loppuun. Ohjaaminen on helpompaa, kun tehtävääihio on selkeästi konkreettinen ja ymmärrettävä kokonaisuus, joka hoidetaan tietyllä aikataululla.

Oma osansa prosessia on luonnollisesti myös tehtävän hankkiminen tai vastaanottaminen. Haastavaa ei ole niinkään tehtävääihoiden määrä, vaan enemmänkin se, että löydetään oikeanlainen tyyppi suorittamaan kutakin tehtävää. Motivaatio ja kiinnostus tekemistä kohtaan ovat hyvin oleellisia seikkoja. Oikeanlainen tyyppi tarkoittaa muun muassa sitä, että osallistujalla on vahvuuksia ja kehittämistavoitteita liittyen aina kyseiseen tehtävään.

Hankkeen aikana kokeilimme erilaisia tapoja välittää ja pilkkoa tehtäväkokonaisuuksia pienempiin osiin ja valmentaa osallistujia niissä. Vastuunottamisen ja oman työn arvostuksen kannalta oli olennaista, että hankkeessa olevat opiskelijat olivat suorassa yhteydessä yritysten edustajiin. Tämä sitoutti osallistujia hankkimaan osaamista ja hoitamaan oman osuutensa tehtävissä. Teimme myös mahdollisuuksien mukaan töitä tiimeissä, mikä kehitti osallistujien viestintätaitoja ja auttoi vastuun ottamisessa sekä aikataulujen pitämisessä.

Osallistujat ovat saaneet paljon lisää osaamista, itseluottamusta sekä rohkeutta. He ovat saaneet enemmän yksilöllistä tukea, kuin isossa ryhmässä olisi ollut mahdollista saada. Erityisen

mieleenpainuvia hetkiä ovat olleet mm. yhden osallistujan leveä hymy siitä, että DUDE antoi hänelle puhtia ja motivaatiota saattaa opinnot päätökseen, sekä toisen opiskelijan kommentti "Opin kahden kuukauden DUDE-jakson aikana enemmän kuin vuoden aikana koulussa".

Hankkeessa pääsin valmentamaan monia ihmisiä, jotka löysivät kiinnostuksen oman osaamisen kehittämiseen tehtäväkokonaisuuksien kautta. Monilla heistä oli erilaisia haasteita opintojensa parissa. Pystyimme mielestäni tarjoamaan heille vaihtoehtoisia tapoja oppia sekä kehittää omaa osaamistaan ja verkostoaan. Oli mielekästä toimia valmentajana, selvittää ja tehdä asioita yhdessä sekä seurata hankkeeseen osallistuvien ammatillista kasvua. Parhaat kokemukset liittyivät sellaisiin tilanteisiin, jossa opiskelija innostui tehtävästä ja lähti itsenäisesti hakemaan tietoa ja kokeilemaan tekemällä oppien uusia asioita.

- Mikko Hankaniemi, lehtori, liiketoiminta, KPEDU

Erityisopettajana opiskelijoiden ohjaaminen on minulle entuudestaan tuttua, mutta hankkeen myötä olen löytänyt pienryhmätyöskentelyn yksilöohjauksen rinnalle. DUDE-hanke on myös mahdollistanut opiskelijoiden tiiviimmän ohjauksen.

Niilo Mäki Instituutin sähköisen lukiseulan käyttöönoton helppous ja etenkin automaattisesti tarkistetut tehtävät ovat tuoneet konkreettisen työkalun arkeen. Sähköistä lukiseulaa käytetään jatkossa kaikilla IT- ja media-alan opiskelijoilla.

Uutena DUDEsta syntyneenä työkaluna olen ottanut käyttöön visuaaliset tehtävälisterit, joiden avulla opiskelija seuraa omia opintojaan. Tämä on auttanut opiskelijoita hahmottamaan, miten hänen opintonsa etenevät. Visuaaliset tehtävälisterit ovat toimineet hyvin erityisesti sellaisten opiskelijoiden kanssa, joilla on haasteita opinnoissa ja joiden on vaikea hahmottaa mitä on jo tehty ja mitä on vielä tekemättä.

Hankkeen myötä olen tietoisesti pyrkinyt antamaan entistä enemmän positiivista palautetta pienestään edistymisestä. Tämä hämmentää usein opiskelijoita, koska he eivät ole tottuneet tällaiseen palautteeseen. Yhden nuoren äiti liikuttui puhelimesta, kun kerroin nuoresta ja hänen vastuunotostaan opinnoissa. Huoltaja kertoi, että tämä oli ensimmäinen kerta nuoren koko opiskeluhistorian aikana, kun palaute on positiivista - tähän saakka kaikki saatu palaute on ollut negatiivista. Mielestäni tämä kertoo hyvin sen, kuinka tärkeää on nuoren itseluottamuksen ja vahvuuksien tukeminen, onnistumisen kokemukset sekä positiivinen palaute.

Yksilöllisten opiskelupolkujen rakentaminen, opiskelijoiden vahvuuksien löytäminen ja opiskelijoiden ilo opintojen edistymisestä, valmistumisesta tai työpaikan löytymisestä, tekevät työstä mielekästä.

- Tarja Peltoniemi, lehtori, opinto-ohjaaja ja erityisopettaja, IT- ja media-ala, KPEDU

Korkeakoulutettujen kohdalla alkukartoituksen jälkeen pohdittiin yhdessä DUDElaisen kanssa, mihin suuntaan hänen asioitaan lähdetään viemään. Yhtä, melko nopeasti työllistynyttä, lukuun ottamatta muut valmistuivat maistereiaksi DUDE-jakson alkuvaiheessa. Näin ollen heidän kohdallaan lähdettiin etsimään työllistymismahdollisuuksia ja kartoittamaan lähialueen ja koko Suomen kattavasti mahdollisia työpaikkoja. Mielenkiintoisten työpaikkojen hakuihin laadittiin työhakemuksia ja päivitettiin CV:t ajan tasalle.

Työpaikkojen kartoittamisen yhteydessä DUDElaiset havainnoivat hyvin, että minkälaisia osaamisia työnantajat hakevat ja arvostavat, ja peilasivat vaatimuksia heidän omaan osaamiseensa siinä vaiheessa. Peilaamisen ansiosta DUDElaiset pystyivät löytämään itsellensä jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämisen näkökulmasta asioita, joita oppimalla heidän työmarkkina-asemansa paranevat. Parhaassa tapauksessa DUDElaiset löysivät niitä vastaavia koulutuksia ja suorittivat vaadittavia kursseja.

Jos kyseessä oli pidemmän aikaa työttömänä ollut DUDElainen, oli heidän itseluottamuksensa vahvistaminen tärkeässä roolissa. Korkeasti koulutetuilla ei niinkään ollut haasteita jokapäiväisissä elämänhallinnan osa-alueissa, vaan enemmänkin omaan osaamisensa esilletuomisessa ja siihen uskomisessa. Heidän osaamistaan ja itseluottamustaan työhaastattelutilanteisiin vahvistettiin harjoittelemalla vastaavia tilanteita.

Olen päässyt mukaan monen nuoren elämään. Olen nähnyt kuinka hankalassa elämäntilanteessa oleva nuori pikkujoukko saa itsevarmuutta, valoa elämäänsä ja hänen siipensä ottavat tuulta alleen. Elämänhallinta on elämän kokonaisvaltaista hyvinvointia; terveys, mieliala, sosiaaliset suhteet, talous, tavoitteet ja minäpystyvyyden tunne ovat tasapainossa. Elämä ei ole tasapaksuinen pötkö, vaan se on täynnä yllätyksiä ja äkkikäännöksiä - ja joskus pettymyksiä. Toivon pystyneeni antamaan nuorille työkaluja kohtaamaan hetket, jolloin jotain odottamatonta tapahtuu. Elämän haasteet on helpompi kohdata, kun kokee pärjäävänsä, pystyvänsä selviytymään haasteista ja näkee valoa tunnelin päässä.

- Hanna Lahnalampi, Centria

Hankkeeseen mukaan lähteminen tuntui innostavalta ja mielekkäältä, koska olin kiinnostunut tekemään yhteistyötä työelämän kanssa ja auttamaan opiskelijoita löytämään oman polkunsa työelämään. Mielekkyyttä työskentelyyn opiskelijoiden kanssa toi myös opiskelijoiden omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden löytyminen. Motivaatiotaistelusta on varmasti loputon, mutta selkeästi se parani osallistuvilla henkilöillä, kun oikeanlainen tai sopiva tehtävä tuntui löytyvän.

Oman työni kannalta haasteellista oli yhdistää tehtäväkokonaisuus ja oikeanlainen osallistuja sekä osittain joissakin tapauksissa myös osallistujan motivoiminen työn tekemiseen. Osallistujien motivoiminen, kannustaminen, työntäminen ja välillä vetäminen tuotti kuitenkin pääsääntöisesti myös tulosta. Osallistujien omien valmiuksien karttuminen, oman osaamisen lisääntyminen, verkoston ja kokemusten karttuminen olivat itseäni motivoivia tekijöitä. Aina tulokset eivät tule näkyviin välittömästi.

Hanke mahdollisti myös sen, että osallistujaan saattoi tutustua lähemmin ja paremmin. Se on hyvin oleellista, kun etsitään oikeanlaista tyyppiä oikeanlaisiin tehtäviin. Samalla, kun itse saattoi tutustua osallistujiin syvällisemmin, oli helpompi ohjata myös heitä itseään tutustumaan itseensä. Omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden etsiminen ja löytyminen eivät ole välttämättä nuorille tai aikuisillekaan helpoimpia tehtäviä.

Onnistumisen kokemuksia syntyi tilanteissa, joissa osallistuja koki onnistuvansa tehtäväsään ja parhaissa tapauksissa opiskelijoiden työllistyessä oli ilo ylimmillään.

- Natascha Skog, lehtori, liiketoiminta, KPEDU

7. OSALLISTUJAN LÄHTÖTILANNE

DUDEen osallistuvien henkilöiden taustat ja elämäntilanne olivat luonnollisesti todella vaihtelevia. Hankkeen aikana huomattiin, että niin aikaisempi IT-alan osaaminen kuin elämänhallinnan tilannekin kulkivat käsi kädessä, kun tarkasteltiin nuorten valmiuksia työllistyä. Seuraavia yleisiä elämäntilanteita tunnistettiin nuorten IT-alasta kiinnostuneiden keskuudessa:

Osaamista on, mutta se ei ole kohdistunut yritys kentällä tarvittaviin taitoihin:

Nämä osallistujat ovat löytäneet IT-alasta oman juttunsa, mutta eivät ole tarkentaneet osaamistaan. Oma osaamistaso voi tuntua liian vähäiseltä työelämään, koska moneen asiaan on saanut pintaraapaisun esimerkiksi opintojen aikana, mutta omaa erityisosaamista ei ole vielä kehittynyt. Toisaalta taitoja voi olla paljonkin, mutta ne eivät vastaa yrityselämän tarpeita. Tässä tilanteessa on erityisen tärkeää paneutua työnhakualueen yritysten osaamisvaatimuksiin, ja päivittää osaaminen vastaamaan työelämän tarpeita. Oppiminen on aiemman osaamisen myötä nopeaa, ja uuden harjoittelu on antoisaa. Aikaisemman IT-osaamisen avulla perustukset uuden oppimiseen ovat kunnossa. Osaamisen päivittämisen avulla henkilö voi esitellä nopeasti kattavan osaamisrepertuaarin työnhaussa ja työllistymisen mahdollisuudet ovat hyvät.

Osaamista ei ole ollenkaan, mutta palo työelämään on kova:

Alasta riippumatta perusteiden oppiminen vaatii hieman aikaa ja kärsivällisyyttä. IT-alalla onnekasta on kuitenkin, että ensituntuman esimerkiksi web-sivujen tekoon saa nopeasti verkosivualustoja käyttämällä. Ohjelmointitaitojen tullessa yhä tarpeellisemmaksi kaikille, on siihen liittyviä työkalujakin enemmän tarjolla. Kuitenkin ammattilaiseksi tulemiseen vaaditaan perusteiden hyvää hallintaa. Työelämän palon avulla oppiminen edistyy kuitenkin nopeasti, mutta alun perusteet vievät oman aikansa ja voivat vaatia kärsivällisyyttä. Ahkeralla harjoittelulla pääsee kuitenkin etenemään nopeasti osaamisen ja myös esimerkiksi harjoittelupaikkojen osalta.

Osaamista on, mutta motivaatio tai jaksaminen työelämään siirtymiseen on vähissä:

Esimerkiksi korkeakouluopiskelijoilla IT-alan perusteet, kuten syvällisemmätkin taidot ovat päässeet opintovuosien aikana kertymään jo kohtalaisen hyvälle tasolle. Opinnot ja muu arki voi kuitenkin käydä raskaaksi, mikä syö motivaatiota ja voi vaikuttaa jaksamiseen. Motivaatio voi olla myös hukassa jos ”oma juttu” IT-alalla ei ole vielä löytynyt, jolloin opinnot ovat voineet tuntua pintaraapaisulta tai kovin teoreettiselta. Käytännön harjoitustehtävien tekeminen on nopea keino löytää kiinnostuksen kohteensa. DUDEssa tehtävää sai vaihtaa, jotta pääkiinnostuksen aihe pääsee löytymään. Tämä jo herättää luottamusta omiin taitoihin ja tulevaisuuteen, kun oma kiinnostuksen kohde pääsee käytännön kautta selkeytymään. Toisaalta työelämään siirtyminen on suuri elämän muutos itsessään, joka vaatii voimia. Jos hyvinvoinnin peruspilarit horjuvat, on tärkeintä varmistaa, että oma terveys on kunnossa. Opinto- tai työputkessa tämä on tärkeä asia, jota jokaisen kannattaa miettiä, mieluiten jo ennen kuin oma jaksaminen pääsee ehtymään.

IT-ala on täysin uusi ja elämänhallinnan taitojen parantaminen on hyvinvoinnin ensimmäinen prioriteetti:

Oman tulevaisuuden suunnitteleminen vaatii taustalle riittäviä elämänhallinnan taitoja. Jos henkinen tai fyysinen terveys on heikentynyt tai arjen ylläpito on vaikeaa, työelämään siirtyminen ei välttämättä ole realistinen tavoite. Toisaalta motivoivan työn tai muun ohjatun toiminnan avulla voi syntyä uutta puhtia oman elämän hallintaan. Jos arki on raskasta, uuden työn tai jopa osaamisalan haltuun ottaminen voi osoittautua kuitenkin tarpeettomaksi, ja jopa lisätä uupumuksen tunteita. On tärkeää tunnistaa ja arvioida, onko valmis kehittämään omaa substanssiosaamistaan vai tulisiko arjen hallinta ja oman terveyden ylläpito nostaa ensisijaiseksi tehtäväksi. Kun tulevaisuus näyttää valoisalta ja uuden oppimiseen on oma sisäinen motivaatio, on hyvä hetki lähteä esimerkiksi DUDEn kaltaiseen toimintaan.

8. OSAAMINEN KEHITTYY

Tapahtumat ovat olleet arvokas paikka niin kerryttää oman alan osaamista kuin luoda verkostoja ja tutustua oman alueen työnantajiin. DUDEssa tapahtumissa käytiin porukalla, jotta jatkossa osallistujat voivat tuntea olonsa varmaksi erilaisissa verkostoitumistilaisuuksissa. Tapahtumat jännittivät aina hieman etukäteen, mutta niistä jäi paljon käteen.

Hankkeen asiantuntijoilla oli myös tärkeä rooli pitää yllä omaa ammattiosaamistaan nopeasti muuttuvalla IT-alalla, ja tuoda osaamista osallistujien käyttöön. Hankkeen aikana käytiin esimerkiksi näissä tapahtumissa:

- Olosuhdekammio ja Pelipaja -vierailu 3/2019
- Centria Avoimet ovet 3/2019
- Kansanedustaja Tuomo Puumalan vierailu Centriassa 3/2019
- Centry-rekrytapahtuma 4/2019
- Huomisen työelämää varten -seminaari 4/2019
- Uskalla Yrittää -finaali 5/2019
- Future 2019 5/2019
- Moderni rekrytointi -koulutus 5/2019
- Keski-Pohjanmaan aluekehittämisspäivä 6/2019
- Positiivinen pedagogiikka 8/2019
- LinkedIn-koulutus Y-sukupolvi työelämässä 9/2019 sekä Työyhteisötaidot 9/2019
- Tutkijoiden yö 9/2019
- Markkinointivideotyöpaja, jonka sisältönä videon suunnittelu, tuottaminen ja editointi älypuhelimella kuvatusta videosta
- OPH asiantuntija-arviointi DUDE-toimintamallin jalkauttamisesta koulutusorganisaatioihin
- OSATA – Osaamispolkuja tulevaisuuteen -hankkeen loppuseminaari
- Zoomi-koulutus: uudistuvat oppimis- ympäristöt
- Ennakointi osaamisen, oppimisen ja ohjauksen tukena
- Teknologia19
- Digital Oulu 2020
- Uraohjaus – sujuvat siirtymät jatko-opintoihin ja työelämään
- Transforming Society Through Behavioural Change
- Ymmärrän 2020
- Kyvykkyydet kokonaisarkkitehtuurityössä
- EMCC –Mentoring, coaching, supervision conference
- Zoomi-hankkeen toteuttaman laadullisen selvityksen "Kohti jatko-opintoja ja työelämää - Siirtymät ammatillisen koulutuksen jälkeen" -julkistamistilaisuus
- Eurooppalainen datatalous kestävän kasvun veturina -webinaari
- EDU+Job
- DevTalk
- Udemy: eettinen hakkerointi
- Towards healthy mobility -seminaari
- Video-CV:n teko
- Work goes happy 2020
- Vaikuta Oikein -verkkokurssi

Matkapäiväkirja: Inverness College UHI 2.-3. lokakuuta 2019

Tiistai 1.10.: DUDE-hankkeen benchmarking-matkan kohteeksi valikoitui Centrian pitkäaikainen partnerioppilaitos University of Highlands and Islands/Inverness College Skotlannissa. Matkalla olivat mukana DUDE-hankkeen projektipäällikkö Leena Toivanen, hanketyöntekijä Hanna Lahnalampi, Jyri Myllymäki sekä Centrian KV-päällikkö Peter Finell ja lehtori Helena Åkerlund. Lisäksi mukana oli Natacha Skog KPEDU:sta. Matka alkoi innostuneissa tunnelmissa!

Keskiviikko 2.10.: Lähdimme aamulla UHI:in, jossa meidät otti vastaan UHI:n KV-koordinaattorit. Tapasimme TKI-yksikön edustajia, jotka kertoivat omasta toiminnastaan ja tavastaan toimia. Keskustelimme DUDE-toiminnasta ja sen eroista ja yhtäläisyyksistä UHI:n toimintaan. He kiinnostuivat kovasti Suomesta, koulutuksesta, innovaatioista ja toiminnastamme.

UHI:n kampusalue oli varsin laaja, eri yksiköt sijaitsivat eri kampusalueilla ympäri Skotlannin pohjoisosia. Tutustuimme sosiaali- ja terveystieteiden yksikköön. Koulutuksen kehittämistiimi kertoi FutureMe-toiminnasta, jossa digitaalisella alustalla tuetaan opiskelijoiden ja valmistuneiden työllistymistä ja kehittymistä. He kertoivat mittavista parannuksista lukuina, kuinka he olivat saaneet opiskelijoiden opintoja etenemään, opiskelijoita innostumaan opinnoistaan ja kehitettyä työllistymistä online JobShop -toiminnan kautta. Kaikki toiminta perustui henkilökohtaiseen palveluun, räätälöintiin, coachaamiseen, kannustamiseen, auttamiseen, tukemiseen koko Skotlannin alueella. Opetus, mentorointi ja kaikki palvelut toteutettiin opiskelijan ehdoilla.

FutureMe-toiminta oli erittäin tärkeää, ja siinä nähtiin yhtäläisyyksiä DUDEssa syntyneisiin tarpeisiin. Aiheesta käytiin paljon keskustelua sillä koulutusorganisaatiot kehittävät jatkuvasti omia digitaalisia palveluita. Näiden virtaviivaistaminen tekee opiskelijan ohjaamisesta sujuvampaa niin ohjaajan kuin opiskelijan näkökulmasta.

Tutustuimme myös kampusalueeseen ja pääsimme tutustumaan opiskelijoille tarkoitettuihin opiskelutiloihin oppimisresurssikeskuksessa. Keskuksessa sijaitsi kirjastoalue, tietokoneiden lainauspiste, ryhmätyötiloja sekä Skillzone, jossa opiskelijat saivat ainekohtaista tukea tehtävien suorittamiseen. UHI:ssa tuetaan laajasti opiskelijoiden yrittäjyyttä ja siihen tarjotaan mm. tiloja ja mentorointia. Tietokoneiden lainauspiste oli toteutettu boksiautomaattiperiaatteella.

Torstai 3.10.: Tapasimme UHI:n työntekijöitä ja eri koulutusasteiden henkilökuntaa, kuten lukion, ammatillisen oppilaitoksen sekä ammattikorkeakoulun rehtorin.

Ilmapäivälle oli varattu osio, jossa esiteltiin DUDE-hanketta, sen toimenpiteitä ja tuloksia. Esitelyn jälkeen keskustelimme erityisesti siitä, miten DUDE-hankkeessa kohderyhmänä ovat opiskelijat eri koulutusasteilta mutta myös työttömät henkilöt. Kaikki DUDEen osallistuvat työskentelevät yhdessä, mikä koetaan vahvuudeksi. UHI:ssa tukitoimenpiteet on suunnattu yksittäisille ryhmille. UHI oli hyvin kiinnostunut, miten hankkeessa tuetaan juurikin näitä eri ryhmiä. UHI:n rehtori kiinnostui miten DUDEssa tavoitetaan osallistujat.

Perjantai 4.10.: Paluumatkalla kokosimme vierailun antia ja pohdimme jatkotoimenpiteitä. UHI:ssa tukitoimenpiteitä oli tarjolla pitkälle opiskelijan valmistumisen jälkeen, niin kauan kuin hän koki tarvitsevansa ohjausta. DUDEssa on myös todettu tärkeäksi ohjaus ja tuki pitkällä aikavälillä. Matkan antia oli myös innovaatio-opintojen/työpajojen hyödyntäminen osana toimintaa. Tästä sai ideansa vuoden 2019 aikana järjestetty tuotesuunnitteluleiri.

Vierailu oli erittäin mielenkiintoinen ja antoisa monessakin mielessä. Oli mielenkiintoista huomata, että UHI:ssa oli erittäin organisoitunutta ja järjestäytyntä opiskelijoiden tukitoimintaa. Matkalla luotiin hyvää yhteistyötä UHI:n kanssa ja keskustelimme heidän vastavierailusta Suomeen. Tulevilla vierailuilla voimme syventää tietämystämme heidän TKI- ja työelämäyhteistyöstä.

DUDEsta on TE-toimiston nuorten asiakkaiden osalta positiivisia kokemuksia. Työkokeilun aikana DUDEssa nuori on voinut kartoittaa ja vahvistaa omaa osaamistaan, sekä tutustua digialan eri osa-alueisiin. DUDE on tarjonnut nuorelle paikan mihin tulla ja saada rutiineja, päivärytmiä, kuulua yhteisöön, tehdä käytännön työtehtäviä ohjauksessa jne. DUDEssa on tärkeää, että nuoret ovat saaneet tehdä oikeita yritysten tehtävääihioita ja saaneet uusia kontakteja. DUDE-tyyppinen toiminta on tarpeellista ja auttaa nuoria eteenpäin kohti työllistymistä tai jatko-opintoja.

- TE-toimisto

9. TIEDOTTAMINEN JA JULKAISUT

Hankkeessa on työskennelty hankkeen ajan tiedotusvastaava, joka on muun muassa toimitanut uutiskirjettä alueen toimijoille ja aiheesta kiinnostuneille. Lisäksi on tuotettu hankkeen graafisen ilmeen mukaisia materiaaleja markkinointiin ja tiedotukseen.

KPEDUssa hankkeesta on tiedotettu alueellisesti mm. KPEDUn toimijoille ja opiskeluhuollon henkilöille, toimialapäälliköille, Kokkotyö-säätiön, Kelan, perusturvan ja TE-toimiston toimijoille sekä kansainvälisesti Madridissa Erasmus+ -seminaarissa.

9.1 Yliopistokeskus Chydenius: Tutkimusartikkelin tiivistelmä

Artikkelissa käydään läpi alueen ICT-alan yrityksille tehdyn tutkimushaastattelun tuloksia. Tutkimushaastattelun avulla haluttiin kartoittaa yritysten näkemyksiä siitä, millaista osaamista he odottavat saavansa uusilta työntekijöiltään. Tietoisuus näistä yritysten tarpeista auttaa mm. DUDE-hankkeessa mukana olevia toimijoita kehittämään DUDE-toimintaa ja omien organisaatioidensa koulutusta vastaamaan entistä paremmin työelämän tarpeisiin. Haastattelussa keskityttiin saamaan tietoa koulutuksen merkityksestä, rekrytointitilanteen kannalta merkittävistä asioista, etätyöskentelyyn liittyvistä asenteista ja mahdollisuuksista, yleisistä työntekijältä odotettavista taidoista ja yrityksissä käytössä olevista käytänteistä ja ohjelmistoista (esim. projektihallinnan menetelmistä ja ohjelmistoista sekä sovelluskehitysympäristöistä). Tulosten esittelyn lisäksi artikkelissa tehdään johtopäätöksiä tulosten pohjalta, koulutuksen tarjoajan näkökulmasta.

9.2 DUDEssa tuotetut julkaisut

Toivanen, Leena & Hautala, Marika 2018. DUDE - Show your digi. Centria Bulletin 2/2018. Artikkeliverkkojulkaisussa. Centria-ammattikorkeakoulu. Saatavilla: <https://bit.ly/2Jz53Hg>

Lahnalampi, Hanna 2019. Kukaan ei tiedä mitä osaamista sinulla on, ellet kerro! Centria Bulletin 1/2019. Artikkeliverkkojulkaisussa. Centria-ammattikorkeakoulu. Saatavilla: <https://bit.ly/33B5VTF>

Toivanen, Leena & Lahnalampi, Hanna 2019. Työelämä muuttuu, muuttuuko osaamisesi? Centria Bulletin 4/2019. Artikkeliverkkojulkaisussa. Centria-ammattikorkeakoulu. Saatavilla: <https://bit.ly/2JBaiHn>

Oikeaa osaamista oikeaan paikkaan, 2020. Tulevaisuuden Suomi, mainosliite. 38. Saatavilla: <https://bit.ly/3goGuA8>

Toivanen, Leena 2020. Ammatti-identiteetin muodostaminen IT-alalla. Nuorisotutkimuspäivät, abstrakti esitelty työryhmässä. Saatavilla: <https://bit.ly/2VCSQVv>

9.3 Sosiaalinen media

DUDE käytti Facebookia ja Instagramia hankkeen toiminnan jakamiseen ja hankkeen teemaan liittyvien vinkkien jakamiseen. Hankkeen osallistajat tuottivat materiaalia sosiaalisen median kanaviin, ja saivat näin kokemusta some-markkinoinnista. Samalla hankkeen jakama sisältö oli kiinnostavaa nuorten näkökulmasta.

Joulukalenteri 2019: Positiivinen startti vuoteen 2020! Duden joulukalenterissa kerrytettiin lahjoituspottia Pelastakaa Lapset Ry:lle. Some-tykkäysten määrän perusteella lahjoitettiin 100€ Pelastakaa Lapset Ry:n Kokkolan paikallisyhdistykselle. Varoilla tuettiin syrjäytymisvaarassa olevia ja vähävaraisia lapsia kotimaassa. Sydämelliset kiitokset kaikille kampanjaan osallistuneille. Lahjoituskohteen valinnassa auttoi Järjestöt mukana muutoksessa -hanke.

9.4 Muuta näkyvyyttä

PARjen arkki 2020, Dude Show Your Digi! -ympäristö. Www-julkaisu.
Saatavilla: <https://bit.ly/37u3qUC>

Etsivä nuoren tukena, 2020. Kokkola-lehti 17.6.2020. 23. Saatavilla: <https://bit.ly/39J75kd>

Malleja ja hyviä käytäntöjä siirtymien sujuvoittamiseen kevät 2020 - Raportti Sujuvat siirtymät -kokonaisuudessa syntyvistä malleista ja hyvistä käytännöistä, 2020. ZOOMI-sujuvia siirtymiä edistämässä -hanke. 17, 43. Saatavilla: <https://bit.ly/36zJbpa>

9.5 DUDE-osallistujan kirjoittama artikkeli

Valjus, Tiia & Toivanen, Leena 2018. Jätteen hyötykäyttöä kiertotaloudella. Centria Bulletin 4/2018. Artikkelit verkkojulkaisussa. Centria-ammattikorkeakoulu.
Saatavilla: <https://bit.ly/3g497MD>

Meillä Kosti ry:n SILTA -yhteisöklubilla oli DUDE-hankkeen kautta harjoittelija syksyllä 2020. Harjoittelija toi meidän ulkoiseen ja sisäiseen viestintään paljon uutta potkua mm. uuden ja tuoreen viestintämateriaalin myötä.

Viestinnän uudistuksien kautta saimme myös itse uusia keinoja, joilla voimme edelleen tukea koko Keski-Pohjanmaan yhdistyskenttää heidän viestinnässään.

Yleisesti DUDE-hanke tarjoaa arvokkaita mahdollisuuksia nuorille aikuisille ja opiskelijoille päästä tekemään uraansa omien taitojensa avulla tekemisen kautta. Toiminnassa tekemisen kautta oppiminen näkyikin vahvasti mm. opiskelijoiden oma-aloitteisuutena sekä aktiivisena toimeen tarttumisena.

Hanke antaa nuorille työelämää varten ainutlaatuista ja tärkeää oppia verkostotyöstä eri yritysten ja toimijoiden kanssa. Kosti ry:llä oli mahdollisuus tarjota nuorelle oman osaamisensa ja kiinnostuksensa kautta osallistuminen järjestötoiminnan kehittämiseen. Hanke tukee näitä nuoria kokonaisvaltaisesti eri elämän alueissa, antaen heille samalla vapautta toimia omien kykyjensä varassa. Ennaltaehkäisyn näkökulmasta hanke tekee erittäin tärkeää työtä näiden nuorten aikuisten hyväksi.

- SILTA-yhteisöklubi

10. TYÖELÄMÄÄN LIITTYVÄT TYÖPAJAT

Osallistujien arki muodostui DUDEssa oman tehtäväkokonaisuuden tekemisestä, työnhausta sekä työpajoihin osallistumisesta. Hanke järjesti työpajoja työelämätaidoista kohderyhmän edustajille. Pajoissa käytiin läpi muun muassa asenteen merkitystä työelämässä, oma-aloitteisuutta, aktiivisuutta, vuorovaikutustaitoja, oman osaamisen markkinointia, työhakutaitoja ja työelämätuntemusta. Työpajat olivat lyhyitä, yleensä 1-2 tunnin mittaisia kaikille yhteisiä tilaisuuksia, joissa paneuduttiin oman alan tai työn arjen teemoihin. Osallistujat saivat toivoa työpajojen aiheita, ja hankkeen henkilöstö reagoi tietysti myös ajankohtaisiin tarpeisiin. Työpajojen aiheet siis vaihtelivat tilanteen mukaan, ja lisäksi joka kuukausi järjestettiin muutamia toistuvia työpajoja erityisesti työnhakuun ja omiin vahvuuksiin liittyen.

Kohdehenkilöiden elämänhallintaa tuettiin muun muassa kiinnittämällä huomioita seuraaviin seikkoihin: vuorokausirytm, terveys, ravinto ja talous. Tavoitteena on ollut, että kohdehenkilön elämänhallintataidot kehittyisivät siten, että hän pystyisi jatkossa itse vastaamaan elämänhallinnastaan ilman ammattilaisen tukitoimia.

Omat vahvuudet ja tavoitteet:

Tässä työpajassa osallistujat pääsivät miettimään työelämän peruskysymyksiä: missä minä olen hyvä ja mitä minä haluan tehdä tulevaisuudessa. Omien vahvuuksien tunnistaminen ja sanominen ääneen on välillä haastavaa, mutta kun omat kyvyt on tiedossa, on helppoa lähteä työnhakuun.

Työnhaku:

Työnhakuun liittyvissä pajoissa tutustuttiin työnhakuprosessiin, alueen yrityksiin, sopivien työpaikkojen etsimiseen ja työnhakuun sopivaan viestintään. Töitä etsittiin myös somesta, ja samalla otettiin haltuun oma henkilöbrändi. Osallistujien kanssa pidettiin harjoitushaastatteluita, joissa pääsi hiomaan omia työhaastattelutaitojaan.

Ansioluettelo ja portfolio:

Eryteisesti portfolio on noussut työnhaussa tärkeäksi työkaluksi esitellä omaa osaamistaan. Portfolioon materiaalia syntyi DUDE-jakson aikana, jos sitä ei ollut ennestään, ja portfolioon teko kulkikin koko DUDE-jakson läpi osallistujien mukana. Portfoliot perustettiin verkkoon ja ne jäivät osallistujien käyttöön jatkossakin.

Oma elämänhallinta:

Työpajan sisältöön kuului oman nykytilanteen selvittäminen omien vahvuuksien ja kehittämis-kohteiden kautta. Omien työllistymismahdollisuuksien kartoittaminen.

Markkinointi:

Työpajassa käytiin läpi esimerkkien kautta mainonnan eri muotoja, välineitä ja kanavia.

Apua työnhakuun:

Työpajassa valmennettiin ja ohjattiin yksilöllisesti opiskelijoita tavoitteelliseen työnhakuun.

Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta:

Työpajan sisältönä oli omat yrittäjävalmiudet ja yrittämisen eri muodot sekä mahdollisuudet (Kuva 8).

Kuva 8. Yrittäjyyshenki on tärkeää myös työntekijälle. Kuva: Mikko Hankaniemi.

Oman osaamisen tuotteistaminen:

Työpajan sisältönä oli omien vahvuuksien ja heikkouksien kartoittaminen ja oman osaamisen tunnistaminen ja kehittäminen (Kuva 9).

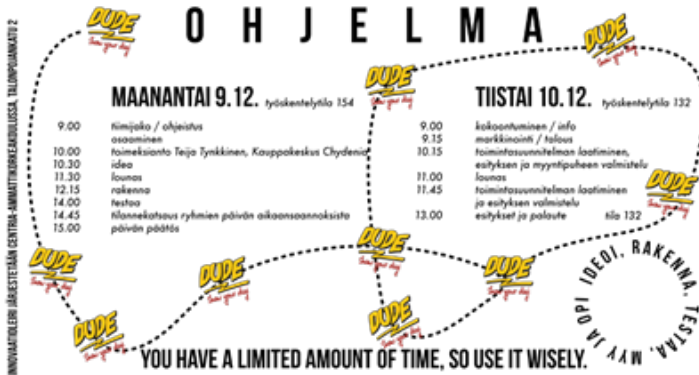
Kuva 9. Oman osaamisen tuotteistamisen avulla saa omat taidot näkyviin. Kuva: Natascha Skog.

Tulevaisuus – osaaminen ja työ:

Työpajassa pohdittiin tulevaisuuden työntekemisen muotoja ja tehtiin katsaus eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan raporttiin, Suomen sata uutta mahdollisuutta 2018–2037

Tuotesuunnitteluleiri:

Centrialla järjestettiin onnistunut kaksipäiväinen tuotesuunnitteluleiri DUDEn osallistujille. Leirillä heille annettiin kauppakeskus Chydeniasta innovaatiotehtävä, jonka tavoitteena oli pohtia tulevaisuuden palveluita kauppakeskuksessa. Leiri kehitti osallistujien ideointikykyä, tiimityöskentely- ja esiintymistaitoja. Kuvassa 10 esitellään tuotesuunnitteluleirin ohjelma.

Kuva 10. Tuotesuunnitteluleirin ohjelma. Kuva: Mikko Hankaniemi.

Pikkujoulut:

Pikkujoulut ovat tärkeä työelämän tapa, jossa pääsee käyttämään sosiaalisia taitojaan ja tekemään yhteistyötä.

Lukiseula:

Osallistujien kanssa on testattu Niilo Mäki Instituutin sähköistä lukiseulaa. Sähköinen lukiseula on todettu helpokäyttöiseksi sekä toimivaksi, ja se on otettu pysyvästi käyttöön ammatillisessa koulutuksessa, ja sitä hyödynnetään myös ammattikorkeakoulussa, DUDEssa saatujen positiivisten kokemusten myötä. Syksystä 2020 alkaen kaikki KPEDUn IT- ja media-alan lukiseulat on toteutettu sähköisen lukiseulan avulla.

Opiskelijoiden kanssa on testattu KPEDUssa visuaalisia tehtävälisteriä sekä niiden jakamista vastuuhajaajalle ja erityisopettajalle. Tämän kehittämistä jatketaan edelleen ja toteutetaan erityisesti niiden opiskelijoiden osalta, joilla on haasteita opinnoissa. Tehtävälisteriöiden avulla opiskelijat ovat saaneet erinomaisen kokonaiskuvan opintojensa tilanteesta.

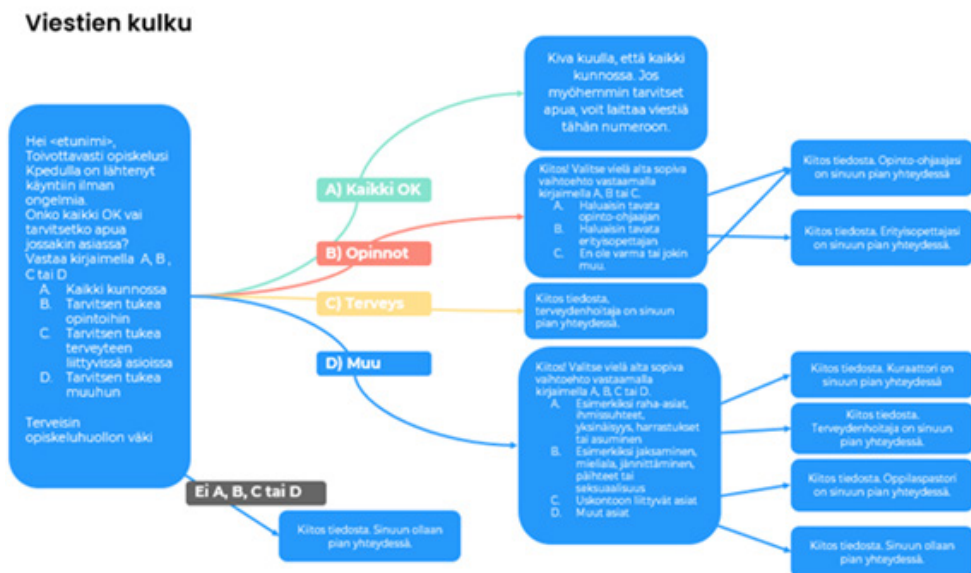
DUDE on ollut kokonaisuudessaan hyvä hanke alueelle ja tuonut alueen toimijoita yhteen. Se on tuottanut paljon hyviä tuloksia, kuten osajia alueelle, julkaisuja, menetelmiä ja kehittänyt teknologiaa. Kuitenkin parasta on ollut nähdä yksittäisten henkilöiden kasvutarinoita; miten henkilö on löytänyt oman alansa ja paikkansa sekä saanut rohkeutta lähteä kehittämään asiantuntijaksi.

- Marjo Heikkilä, TKI-päällikkö (digitalisaatio), Centria

11. TEKÖÄLY JA TUEN TARPEEN TUNNISTAMINEN

KPEDUssa on tarjottu laaja-alaista elämänhallinnan tukea, jonka tavoitteena on ollut rohkaista kohderyhmän edustajaa ottamaan itse vastuuta omasta elämästään. Yksilölle on voitu luoda erilaisia tukimuotoja, joita on pyritty jalkauttamaan liiketalouden ja datanomiopiskelijoille. Eri-tyisesti on pohdittu, miten erityisen tuen tarpeessa oleva henkilö tunnistetaan jo varhaisessa vaiheessa. Hankkeen aikana on pilotoitu uutta kehitettyä tekoäly-toimintamallia.

Mallia on kehitetty yhdessä valmistajan kanssa, kysymykset on laadittu moniammatillisesti. KPEDUssa aloittaneille opiskelijoille lähetettiin syyskuussa 2020 tekstiviestit sovelluksen kautta ja vastausten perusteella opiskelijoille löytyi oikea opiskeluhuollon tai erityistä tukea tarjoava henkilö. Viestityksen prosessi on kuvattu kuvassa 11. Opiskeluhuollon ja erityisen tuen henkilöillä oli käytössä oma sovellus, joka ilmoitti, mikäli opiskelija tarvitsee apua opintoihinsa tai muihin arkielämän ongelmiin. Kysely toistettiin marraskuussa jatkuvan haun kautta tulleille opiskelijoille.

Kuva 11. Viestin kulku Annie-järjestelmässä. Kuva: Anne Eteläaho.

Lisäksi perehdyttiin Luovin Ruori-arviointityökaluun, Sorvari-arviointiin.

Opettaja voi käyttää haastattelun tukena kartoituksia:

- Kuntoutussäätiön Oppimisvaikeuksien tunnistuslista oppimisvaikeuksien kartoittamiseen ja keskustelun käynnistämiseen
- Kuntoutussäätiön KOMO: Kysely oppimisen ja mielenterveyden ongelmista
- Ammattiopisto Luovin Ruori – Ohjauksen ja pedagogisen tuen tarpeen arviointityökalu
- Niilo Mäki Instituutin kehittämät Lukuvaikeuksien seulontamenetelmä

12. SIIVET OMAN ELÄMÄN POLULLE

Elämänhallinta tai vaihtoehtoisesti sen puuttuminen leimaa ihmisen koko elämää (Roos 1987, 67). Mitä elämänhallinnalla ylipäätään tarkoitetaan ja voiko omaa elämää ylipäätään hallita? Täydellistä elämää tuskin on kenelläkään, mutta miksi osa ihmisistä hallitsee omaa elämäänsä paremmin kuin toiset? Miksi toisilla näyttää menevän hyvin, kun toiset tarvitsevat ammattilaisien apua oman elämänsä hallintaan?

12.1 Nuoruus ja oman elämän hallinnan vaikeus

Roos (1987, 65) puhuu ulkoisesta ja sisäisestä elämänhallinnasta. Ulkoisella elämänhallinnalla hän tarkoittaa aineellisesti ja henkisesti turvattua asemaa. Usein elämän ulkoinen hallinta nähdään tärkeäksi, koska se siihen kuuluu taloudellisia, sosiaalisia, psyykkisiä ja fyysisiä resursseja, jotka turvaavat ihmisen autonomiaa sekä mahdollisuuksia toimia. (Liukko 2006, 81-82). Sisäinen elämänhallinta on monimutkainen kokonaisuus, jonka perusteella ihminen kykenee sopeutumaan muuttuviin oloihin. Se on kykyä mukautua elämän haasteellisiin hetkiin ja löytää positiiviset elementit vaikeistakin hetkistä. Sisäisen elämänhallinnan opettelu aloitetaan jo lapsuudessa ja se on jatkuva prosessi, jonka luonne saattaa muuttua (Roos 1987, 65-66). Sisäinen elämänhallinta on kokemus ja tunne, joka toteutuu vuorovaikutuksessa muun maailman kanssa. (Liukko 2006, 82.)

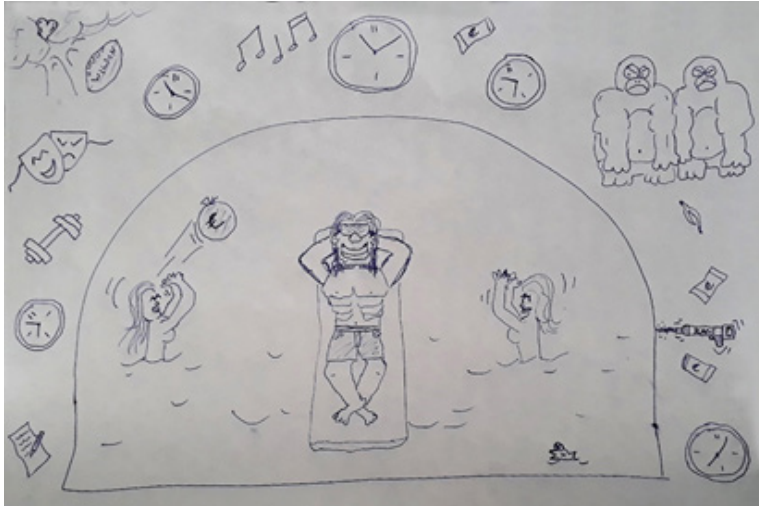
Nykyään elämänhallinta-termin rinnalle on nostettu resilienssi, jolla tarkoitetaan joustavuutta ja sopeutumiskykyä vastoinkäymisistä huolimatta sekä kykyä oppia niistä. Resilienssi on myönteistä pärjäämistä, joka ylläpitää toimintakykyä elämän vaikeissa hetkissä. (Joutsenniemi & Lipponen 215; Saari 2016, 232). Resilienssin ilmeneminen muuttuu eri elämäntilanteissa. (Joutsenniemi & Lipponen 215). Nuoruus on elämänvaiheena hyvin merkityksellinen. Silloin nuori kohtaa monia kehitystehtäviä, jotka toimivat haasteina nuorelle. Niiden kohtaaminen ja niistä selviytyminen mahdollistavat nuoren siirtymisen seuraavaan elämänvaiheeseen. (Dunderfelt 1991, 81; Nurmi 1995, 257.)

DUDEn osallistujista moni on kaivannut tukea oman elämänsä hallintaan. Jokaisella nuorella on ollut yksilölliset tarpeensa, joihin hän on kaivannut apua ja ohjausta. Yleisimmät haasteet nuoren elämässä ovat liittyneet arjen hallintaan; valvotaan yöt ja nukutaan päivät. Haasteita on ollut myös terveellisessä ruokavaliossa ja ruokarytmissä sekä talouden tasapainossa. Suurimmaksi yleiseksi elämähaasteeksi on noussut nuoren huono itsetuntemus- ja tunto. Ensi kohtaamisella pyysimme nuoria kertomaan hieman itsestään, mitä osaa, missä on hyvä, mitkä ovat mielenkiinnon kohteet ja mitä uusia taitoja nuori haluaisi opetella. Usein saimme vastaukseksi ”en mä tiedä”, ”en mä osaa mitään”, ”ei mua kiinnosta oikein mikään”. Kohtaamamme nuoret olivat ikään kuin tuuliajolla vailla päämäärää.

12.2 Toivon kipinää luomassa

Heti hankkeen alkaessa totesimme, että meidän tulee antaa nuorelle syy nousta aamuisin sängystä ja tulla paikalle opettelemaan uusia taitoja, vahvistaa nuoren itsetuntemusta- ja tuntoa, antaa tavoitteita, sekä kannustaa nuorta löytämään oma polku elämälleen. Ojasen (2007, 121) mukaan ihmisen tulisi kokea elämänsä merkitykselliseksi. Toivo luo tunteen siitä, että elämässä on asioita, joita tavoitella. Toivo suuntaa katseen tulevaisuuteen ja auttaa jaksamaan. Tavoitteet ja toiveet ovat kytköksissä toisiinsa ja toivon kautta tulee halua tavoitella niitä. Nurmi (1995, 268-269) lisää, että henkilökohtaiset tavoitteet, hyvä ongelmanratkaisutaito ja usko

omien tavoitteiden saavuttamisesta lisäävät hyvinvointia. Nuoret asettivat tavoitteita pitkälle ja lyhyelle aikavälille. Kuvissa 12, 13 ja 14 osallistujien reflektointikuvia keväältä 2020 seuraavaa kesää varten.

Kuva 12. DUDE-osallistajat piirsivät kesäunelmiaan. Kuva: DUDE-hanke.

Kuva 13: DUDE-hanke.

Kuva 14: DUDE-hanke.

Osallistujat olivat DUDE-jaksolla mukana pääasiassa 3-6 kuukauden ajan. Jokaiselle osallistujalle laadittiin oma "DUDEpolku". Käytännössä tämä oli suunnitelma, joka sisälsi nuoren omat tavoitteet, mitä hän halusi oppia, mistä hän oli kiinnostunut ja millaisissa töissä hän näkee itsensä tulevaisuudessa. Lisäksi suunnitelmaan kirjattiin tarkat "työajat" jolloin nuori on paikalla DUDEtoiminnassa. Nuoret tulivat DUDEen sillä asenteella, että he tulevat nyt työpaikalle ja siellä noudatetaan työelämän pelisääntöjä.

Se, että nuoren DUDE-jakso rakennettiin nuoren vahvuuksien, mielenkiinnon ja toiveiden pohjalta oli ratkaiseva asia DUDE-polun onnistumisessa. Nuori sai tukea ja ohjausta niin yritykseltä tulevan tehtäväaihion toteuttamisessa, kuin myös hänelle tarpeellisiin elämänhallinnan osa-alueisiin. Nuoret myös pinnistelivät paljon tehtäväaihion toteuttamisessa, sillä he tiesivät, että tehtävä esiteltäisiin yritykselle, eikä sitä voisi sen vuoksi sutaista vain kasaan. Nuorissa heräsi toivon kipinä, näytön halu, että he osaavat ja kykenevät.

DUDE-jaksolla nuoret opettelivat myös arvioimaan, miten kuluva viikko oli mennyt, mitä he olivat oppineet ja millaisia tavoitteita heillä on seuraavalle viikolle. Etenimme pienin askelin, pienillä konkreettisilla tavoitteilla. Viikkojen edetessä nuoret huomasivat saavuttavansa asetamansa tavoitteet. Tämä loi pohjaa vahvan itsetunnon rakentamiselle ja elämänhallinta koheni siinä samalla. Elämänhallinta koheni hieman huomaamatta, kun sitä ei irrotettu arjesta vaan pyrittiin kokonaisvaltaiseen hyvinvoinnin edistämiseen, rohkaisevassa, tavoitteellisissa ympäristöissä.

Kaikessa DUDE-työssä korostettiin positiivista pedagogiikkaa, joka painottaa näkemään vahvuudet sekä tähtäämään onnellisuuteen (Sandberg & Vuorinen 2015, 12-13). Keskiössä ovat henkilön hyvän elämän vahvistaminen ja vahvuuksien kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen. Näiden toimien kautta voidaan vahvistaa hyvinvointia ja elämästä tulee mielekkäämpää.

12.3 Jokaisessa on jotain hyvää

Nuorten itsetuntemuksen heikkous tuli hankkeen työntekijöille yllätyksenä. Hyväksi työkaluksi todettiin temperamenttien eroihin tutustuminen, joiden kautta itsetuntemus kehittyi. Keltinkangas-Järvinen (2009, 8-13) esittää, että temperamentti selittää ihmisten yksilöllisiä eroja käyttäytymistyyliin tai reaktioissa. Toinen ihminen voi kokea asian stressaavana ja toinen kokee saman asian positiivisena jännityksenä. Temperamentti on biologispohjainen pysyvä ominaisuus, johon vaikuttaa sekä ympäristö että kasvatustavat.

DUDEn osallistujien keskuudessa tehtiin erilaisia temperamenttitestejä ja peilattiin omia temperamentti-omaisuuksiaan työelämään. Lähtökohtaisesti omaa temperamenttia ei voi muuttaa - omia toimintatapoja voi. Oman temperamentin tunnistaminen voikin edistää hyvinvointia ja jaksamista. Tavoitteena on ollut löytää jokaiselle osallistujalle suunta, miten hyödyntää omaa temperamenttiaan omassa elämässä, työhaussa ja työelämässä. Maailma tarvitsee erilaisia ihmisiä, jokaisella on omat vahvuutensa, ominaisuutensa ja piirteensä. On tunnettava itsensä ja huomattava, miten hyödyntää omia ominaisuuksiaan osana elämää siten, että omasta elämästä tulee se paras mahdollinen.

Projektissa on ollut yrityksen näkökulmasta konkretiaa ja uskon että jos osallistajat ratkovat yritysten oikeita haastetehtäviä, niin se tukee heidän kehitystään oikeaan suuntaan ja parantaa heidän työllistymismahdollisuuksiaan, kun he pystyvät näyttämään kykyjään oikeiden haasteiden parissa. Olemme saaneet oikein hyviä kokemuksia DUDE-hankeesta. Meiltä on aktiivisesti kyselty tehtäväideoita ja hankkeen osallistajat ovat pystyneet selvittämään meille mm. uusia teknologioita ja luomaan demoja tulevista ratkaisumalleista. DUDE-hanke on ollut hyvä väylä yhdistää yrityksen tarpeita ja hankkeen kohderyhmää, josta on ollut konkreettista hyötyä esimerkiksi uusien osaajien löytämiseen.

- Eemu Pihlaja, Softwave

13. OSALLISTUJIEN KOKEMUKSIA

DUDE-osallistujia haastateltiin heidän osallistumisjaksonsa loppupuolella. Tavoitteena oli saada käsitystä siitä, minkälaisia kokemuksia osallistujilla oli hankkeen toimintaan osallistumisesta ja minkälaisia vaikutuksia osallistumisella oli heidän elämäänsä. Haastattelut litteroitiin ja niistä poimittiin esiin hankkeen arvioinnin kannalta merkittäviä asioita.

DUDE-haastatteluista nousivat esille elämänhallinnan haasteet. Monelle vastaajalle esimerkiksi uni- ja päivärytmin ylläpitäminen tuntui olevan haasteellista. Päivän ja viikonloppujen sisältö oli usein hyvinkin yksitoikkoista. Eräs vastaajista totesi:

"--mää kyllä istuskelen siinä koneen ääressä, mutta mää en välttämättä tee sitä sillä koneella mitään koko ajan. Mulla on niitä mun käsitöitä ja semmosia siinä ympärillä, joita teen myös".

"Se on semmosta pitkään nukkumista... yleensä. Mutta se on aika paljon sama, ku silloin kun mä oon vapaalla tuolla töistä arkisin".

Tulevaisuudesta kysyttäessä DUDE-osallistujat jakautuivat kahteen ryhmään, joita voisi tässä yhteydessä kutsua toiveikkaiksi ja passiivisiksi. Toiveikkailla opiskelut olivat vielä lähimuistissa ja työllistymismahdollisuuksiin uskottiin.

"Hmm... jonkinlainen, tuota aloittelijan kehitys tai koodaritöissä olisin, sanotaan näin, että vuoden päästä. Jos saan jonkunlaisen työllistymismahdollisuuden."

Toiveikkaat asettivat itselleen työllistymis- ja muita tavoitteita, kuten:

"Että -- semmosta pysyvää ja staattista elämää pitäis olla, eikä semmosta, tuota, (että) vastavalmistuneena jää työttömäksi ja en osaa mitään ja en tee mitään."

"(DUDEn) Työpajoissa on tullut tipsejä isoista rekrytointikanavista, mitä kannattais käyttää -- tämmösiä niinku alan yrityksiä."

"I will see myself working in some IT company, especially in artificial intelligence and machine learning things, because I will learn more and I hope I will be in better position." "-- now I have already chosen like I'm willing just to start in Master's degree... and I have already chosen my path, like which one really interest me and where I want to go. So, yeah it's like a path I really like to follow."

Passiiviset puolestaan eivät osanneet määrittää edes toiveita tulevaisuuden työstä, saati nähdä itseään töissä.

"No ei mulla oo oikein... emmää oikein tiää niistä. Suomessa... tai Suomessa ainakaan emmää ossaa sanoa onko täällä mitään semmosia... työpaikkoja kovinkaan paljo."

Osa haastatelluista ei osannut arvioida tulevaisuuttaan ollenkaan. Aiheesta kysyttäessä vastaus saattoi olla:

"Emmää tiää, mää paljo murehdi tämmösiä."

"Emmää tiää yhtään. Asiat on niin epäselviä nytki, että just tänään (ei) voi sanoa että kymmenen vuoden päästä miten asiat on."

Korona-aika vaikutti myös DUDE-kokemukseen, sillä myös DUDE-osallistujat joutuivat keväällä 2020 etätöihin:

"No ehkä just sitä sosiaalista aspektia siihen työelämään ja sitte just ku oot just niinku se... sää meet sinne työpaikkaan nii siellä tulee niinku se työ-mindsetti päälle. Niin se on niinku paljo helpompi keskittyä niihin töihinki. Että se oli se, mitä mää kaipasin tässä."

"Maailmantilanne muuttu, että meni vähän hankalammaksi saaja töitä, niin onneksi täällä koululla justin on näitä projekteja ja muita tämmöstä, että pysty tässä DUDEssa sitte suorittaan--".

DUDE-kokemus oli monen vastaajan kohdalla ollut positiivinen. Hyväksi koettiin esimerkiksi päivärytmin muodostuminen ja oikeiden työtehtävien suorittaminen.

"--(onnistumisesta) ainaki just että... että just otti niitä uusia haasteita vastaan ja ei heti niinku ainakaan luovuttanu niitten suhteen."

"--working on DUDE was great opportunity for me because before starting in DUDE I was not... zero idea where I will take my career... like in which field I... I really want to go." "I was really lazy waking up early in the morning and maybe I was sleeping late in the evening, but I learned to manage my time while working on DUDE."

"Pääsee oikeesti vähän semmoseen niinku työrytmiin myös, että seki tulee siinä samalla."

DUDE-osallistujat olivat ylipäättään tyytyväisiä siihen, että he pääsivät toimimaan yritysten kanssa. Tehtäviä tehtäessä oli saatu kokemus aitojen työtehtävien tekemisestä:

"Joo on kyllä ollu niinku heti hyvin semmosesti yrityslähtöstä ja pääsee oikeesti niinku käytännön juttuja tekemään. Ei mitään semmosta perus tunnin - että teet jonkun semmosen yhen sivun nettisivun tai jotain tämmöstä. Pääsee oikeesti niinku tekemään verkkosivuja ja sitten prototyyppejä niin tuosta käyttöliittymästä. Oikeesti niinku värkkäämään useampaa kieltä ja koittaa saaha niinku ohjelmistoprojektia tässä viimeisenä tehtyä."

KPEDUn merkonomiopiskelija Nea Palonen kertoo kokemuksistaan:

Ennen DUDE-hankeeseen osallistumista oma opiskelumotivaationi oli hukassa. Olin läsnä, mutta ei minua hirveästi kiinnostanut. Koin, että oma juttu ei ollut löytynyt ja turhauin perustunneilla istumiseen.

Innostuin DUDE-jaksolla Adobe-ohjelmien käytöstä, koska olen aina tykännyt piirtää ja minua kiinnostaa visuaaliset jutut. Harjoittelin Illustrator-, InDesign- ja Photoshop-ohjelmia ja aloin piirtää Autodesk SketchBookilla iPadillä. Sain myös koululta ohjausta ja lainaan iPadin, mistä oli hyötyä. Pääsin hyödyntämään omia mielenkiinnon kohteitani, luovuutta ja tuli aitoa tekemistä sekä sisältöä koulupäiviin. Pian pääsin tekemään mainontaan ja viestintään liittyviä tehtäväkokonaisuuksia. Pidän ideoinnista ja ongelman ratkaisemisesta.

Sain hankittua osaamista ja monien tutkinnon osien suorittaminen tuntui hankkeeseen osallistumisen jälkeen luontevalta ja sain omiin opintoihini punaisen langan. Hankkeeseen osallistumisen jälkeen olin työssäoppimassa muun muassa yhden hankkeen viestintäsuunnittelijana. Valmistuin merkonomiksi toukokuussa 2020. Työpaikka löytyi heti valmistumisen jälkeen asiakaspalvelu- ja myyntitehtävistä.

Koen, että DUDE-jaksoon osallistuminen auttoi minua oman jutun löytymisessä, yhteistyössä, innostumisessa, tavoitteellisuudessa sekä kasvatti kykyä ja valmiuksia tehdä itsenäistä työtä.

Olen saanut ohjausta DUDE-jakson jälkeen DUDE-ohjaajilta mm. työnhakuun liittyvissä asioissa. Tulevaisuuden suunnitelmani on jatkaa teatteriharrastustani ja pohdin erilaisia jatko-opintomahdollisuuksia. Tämän lisäksi etsin uusia haasteita, missä pääsisin hyödyntämään paremmin omaa osaamistani ja saisin uusia kokemuksia.

14. DUDE-JAKSON JÄLKEEN

DUDE-jakson jälkeen osallistujat ovat saaneet vapaasti ottaa yhteyttä ohjaajiin ja kysyä nopeita kysymyksiä työllistymiseen ja omaan alavalintaansa liittyen. Lisäksi DUDE-jakson suorittaneille oli käytössä oma Discord-kanava ja he saivat yhteyden toisiin osallistujiin ja ohjaajiin sen tai Slackin kautta. Yhteydenotot ovat useimmiten liittyneet työnhakuun tai sosiaalisen median käyttöön. Yhteydenottoja ei kuitenkaan hankkeen aikana tullut usein.

Hankkeessa tehtiin myös kartoituksia, joissa tekstiviestein kysyttiin kuulumisia ja nykyistä elämäntilannetta osallistujilta, joiden DUDE-jaksosta oli vähintään kuukausi. Näin saatiin arvokasta tietoa DUDEn toimenpiteiden pitkäaikaisista vaikutuksista. Hankkeen seurantajakson ollessa vain muutamia viikkoja, on tärkeää huomata, että monet elämänhallintaan ja valintoihin liittyvät asiat tulevat näkyviksi vasta pidemmällä aikavälillä.

DUDE-jakson jälkeinen palaute oli lähes täysin positiivista, ja erityisen arvokasta oli huomata nuorten tulevaisuuden näkymien kirkastuminen, silloinkin jos heti DUDE-jakson päättyessä näkymät olivat vielä epäselvät. Jaksolla sai siis laajaa uutta perspektiiviä omaan elämään, jonka avulla nuoret pääsevät etenemään kohti oman näköistä tulevaisuutta.

Anonyymejä kommentteja osallistujien tekstiviestipalautteista

"Hei! Olen tällä hetkellä työelämässä ja ihan hyvin menee. Minulle jäi DUDE-jaksolta oikein positiiviset kokemukset. Paljon tuli opittua uusia asioita ja mielestäni DUDE antaa hyvät eväät myös tulevaisuuden varalle."

"Hei! Minulla menee hyvin, olen työelämässä (osa-aikainen hoitotyö), jonka lisäksi olin kevästä syksyyn Kokkolan suomalaisella seurakunnalla töissä. Sieltä saan töitä todennäköisesti myös ensi kaudelle. DUDEsta oli paljon hyötyä, ymmärsin siellä, kuinka paljon erilaisia työmahdollisuuksia on ja tajusin, että haluan hakea ja tehdä sellaista työtä, jossa oikeasti viihdyn."

"Yes I am happy to provide feedback. I am doing great. I am working as a full stack developer for a company in Helsinki. I learnt a lot during my time in DUDE. I was introduced to the concept of a scrum meetings and I got the opportunity to work on client projects. There was peer support as well as career development coaching. The supervisors were very helpful in navigating through difficult tasks. Overall, DUDE was the perfect place to transition from being a student to working life."

"DUDE on ihana ympäristö, ja näen sen tärkeimpänä asiana nuorten syrjäytymisen ehkäisyn ja omien vahvuuksien etsimisen. Hyvillä mielin DUDE-jaksoa muistelen :)"

"Ihan hyvin menee. Olen opiskelemassa. DUDE on selkeyttänyt tulevaisuuden suunnitelmia ja auttanut minua huomaamaan, miten työllistyä paremmin myös. Olen oppinut hyvin uutta. DUDE on ollut mukava kokemus."

"Hei! tällä hetkellä olen suorittamassa vapaaehtoista varusmiespalvelusta, mutta DUDE auttoi minua varmistumaan siitä, mitä haluan tehdä työkseni ja miten haluan kouluttautua, joten kiitos siitä!"

Valmistuin itse merkonomiksi KPEDU:ltä keväällä 2020. Opiskeluajanani olin mukana hankkeessa. Syksyllä aloitin työntekijänä DUDE:ssa ohjaajana. Työ oli alusta alkaen mielenkiintoista, sillä olen sosiaalinen ja pidän työstä, jossa saan olla muiden kanssa tekemisissä. Ohjaan ja autan osallistujia tehtävien toteuttamisessa ja elämänhallintaan liittyvissä asioissa, kuten siinä että DUDElaiset tulevat sovittuihin paikkoihin oikeaan aikaan.

Nuoret ovat saaneet laajentaa verkostojaan - kuin myös ohjaaja itse. Hyvät verkostot auttavat työllistymään valmistumisen jälkeen, joten niitä on tärkeää luoda. Työ on antoisaa, kun nuori pääsee kehittämään itseään mieluisissa tehtävissä ja löytää samalla mahdollisesti uusia mielenkiinnon kohteita. Moni haluaa kehittää ammatillista osaamistaan tekemällä. Olen myös voinut antaa opiskelijoille vertaistukea näin vastavalmistuneena.

- Jenita Tilvis, projektityöntekijä & ohjaaja, KPEDU

DUDE-osallistujilta pyydettiin myös numeerista arviota jaksonsa onnistumisesta. Arviointias- teikko oli yhdestä viiteen, jossa 1 oli huonoin arvosana ja 5 oli paras.

1. Koulutuksen tarjoama joustava ja yksilöllinen opintopolku on tehostanut oppimistani. 3.8
2. Koulutuksen aikana tarjottu tuki ja ohjaus ovat tehostaneet oppimistani. 3.81
3. Koulutuksessa käytetyt opetusmenetelmät ovat lisänneet kykyäni vastata työelämän muuttuneisiin tarpeisiin. 3.73
4. Mahdollisuuteni työllistymiseen tai työssä jatkamiseen ovat koulutuksen / kehittämistoimenpiteen seurauksena parantuneet. 3.83
5. Koulutusjärjestelyt ovat sopineet hyvin omaan elämäntilanteeseeni ja tukeneet oppimistani. 4.00
6. Koulutuksen fyysinen ympäristö sekä oppimateriaalit olivat laadukkaat ja tehostivat oppimistani. 3.44
7. Kouluttajan hyvät ja toimivat työelämäyhteydet ovat tehostaneet oppimistani. 3.86
8. Kouluttajan asiantuntemus vastasi koulutuksen tavoitteisiin ja tehosti oppimistani. 3.8
9. Ammatillinen osaamiseni on koulutuksen / kehittämistoimenpiteen seurauksena parantunut. 3.81
10. Osaamiseni vastaa nyt koulutuksen / kehittämistoimenpiteen jälkeen paremmin muuttuviin työelämän tarpeisiin. 3.68
11. Ammatillinen itseluottamukseni (tai työnhaun motivaatio) on parantunut koulutuksen seurauksena. 3.79
12. Kehittämistoimen ansiosta työorganisaationi kyky tarjota laadukasta koulutusta sekä osaamisen kehittämistä edistävää ohjausta ja tukea on parantunut. 3.71
13. Koulutuksen oppimisilmapiiri oli myönteistä ja kannustavaa ja tehosti oppimistani. 4.14

15. LOPPUSANAT

DUDE-hanke on ollut rohkea ja sitäkin tärkeämpi ponnistus Keski-Pohjanmaan nuorten työllistymisen edistämiseksi IT-alalla. Hankkeen varrelle on osunut monia globaaleja sekä erityisesti työelämää ja koulutusta koskevia muutoksia, jotka ovat entisestään osoittaneet tarpeen työelämälähtöiseen osaamisen kehittämiseen. Työelämässä yhä tärkeämmäksi nousevat oman osaamisen näyttäminen ja geneeriset työelämätaidot sekä kyky mukautua. Samaan aikaan opiskelun tavat muuttuvat itseohjautuviksi jo peruskoulusta alkaen. Ammatillisen ja korkeakoulutuksen osalta niin tila-, sisältö- kuin pedagogiikkaratkaisutkin ovat vahvasti työelämään valmistavia, ja samalla vaativat nuorelta vahvaa motivaatiota ja käsitystä siitä, miten oppii parhaiten. Vuonna 2020 alkaneen koronapandemian myötä kohdattiin täysin uusi tilanne, jossa työelämän konkaritkin pääsivät päivittämään työnteon tapojaan. Tämä oli kova testi monesakin mielessä. Globaali kriisi näkyy jokaisen meidän henkilökohtaisessa jaksamisessa. On yhä selvempää, että työ vaatii substanssiosaamisen lisäksi taitoja, joita on alettu nimeämään vasta viime vuosina: itseohjautuvuutta, motivaation hallintaa, itsetuntemusta ja elämänhallinnan taitoja.

DUDEn ideana oli tuoda konkreettinen IT-alan työ nuorten käden ulottuville, ja tukea jokaista osallistujaa niin, että he löytävät puuttuvat palaset työllistymisensä tiellä. Osallistujat antoivat kiitosta hankkeen konkreettisista tehtävistä, jotka toivat koulun penkillä saadun teorian tiedon käytäntöön. IT-ala oli tälle kokeilulle oiva ponnistuslauta, sillä alan ketteryuden myötä pystyttiin kokeilemaan työskentelyä erilaisissa fyysisissä ja virtuaalisissa ympäristöissä. Oppimisympäristön painopisteenä ei kuitenkaan ollut fyysisten tilojen erityisratkaisut, vaan DUDE-ympäristössä annettavan ohjauksen laatu. IT-alan asiantuntijat toimivat osallistujien sparraajina; vähän niin kuin työkavereina. IT-osaamisen kerryttämisen lisäksi isoja onnistumisia koettiin, kun arkinen elämä alkoi loksahdella paikoilleen. Työ ja opiskelu voi olla suuri jaksamisen lähde, mutta yhtä lailla se voi uuvuttaa. Isona arkea rytmittävänä tekijänä DUDE toikin monelle tarvittavan rytmin päivään ja tärkeän tunteen siitä, että kuuluu porukkaan.

Jokaisen DUDEn tavalla tai toisella osallistuneen ohjaajan, yhteistyökumppanin tai osallistujan kokemus on varmasti henkilökohtainen, mutta toteuttajien keskuudessa tunnistettiin ainakin nämä kolme tärkeää oppia hankkeesta:

- Osaaminen syntyy kiinnostuksen, motivaation ja sinnikkyuden yhdistelmästä. Jokaisella on edellytykset tulla oman alansa osaajaksi.
- Tunnista ja kerro ääneen missä olet hyvä! Jos et tiedä, kysy läheisiltä ja kokeile erilaisia asioita. Löydät kyllä vahvuutesi, niitä on ihan jokaisella!
- Työura on kokonaisuus, joka muodostuu antoisista ja raskaista hetkistä. Raskaatkin hetket ovat arvokkaita ja niitä kannattaa jakaa. Vertaistukea löytyy enemmän kuin arvaakaan.

LÄHTEET

1. Dunderfelt, T. 1991. Elämänkaaripsykologia. Porvoo: WSOY
2. Joutsenniemi, K & Lipponen K. 2015. Resilienssi ja posttraumaattinen kasvu. Suomen lääkärilehti 39/2015 vsk 70. Viitattu 4.11.2020. Saatavilla: <https://bit.ly/37wqiTb>
3. Keltinkangas-Järvinen, L. Räikkönen, K & Puttonen, S. 2011. Onko luonto oikeudenmukainen? Synnynnäinen temperamentti ja stressinsietokyky. Tieteessä tapahtuu Journal.
4. Keltinkangas-Järvinen. 2016. "Hyvät tyypit": Temperamentti ja työelämä. Werner Söderström Osakeyhtiö.
5. Liukko, E. 2006. Kuntouttavaa sosiaalityötä paikantamassa. SOCCAn ja Heikki Waris – instituutin julkaisusarja 9/2006. Yliopistopaino.
6. Nurmi, J.-E. 1995. Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. kehitys kontekstissa. WSOY: Porvoo.
7. Ojanen, M. 2007. Positiivinen psykologia. Helsinki: Edita Prima Oy.
8. Roos, J.P. 1987. Suomalainen elämä. Hämeenlinna: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
9. Saari, T. 2016. Resilienssi työntekijän voimavarana asiantuntijatyön aikapaineiden hallinnassa. Hallinnon tutkimus (35), 232-243.
10. Sandberg, E. & Vuorinen, K. 2015. Kohti vahvuusperustaista opetusta positiivisen pedagogiikan keinoin. Adhd 1/2015, 12-14. viitattu: 4.11.2020. Saatavilla: <https://bit.ly/39C7rc8>

DUDE – DO YOUR OWN DILIGENCE

- Potkua ja taitoja omalle uralle!

DUDE on ollut keskipohjalaisten nuorten työllistymistä edistävä rohkea toimintatapa, joka on tukenut yli 160 alueen nuorta kohti työelämää IT-alalla vuosien 2018-2020 aikana. DUDE – Do yoUr own DiligEnce -hankkeen avulla on tuotu yhteen alueen yrityksistä lähtöisin olevia tehtäväideoita ja nuoria, joilla on kiinnostusta digitalalle. Käytännönläheisen työskentelytavan ja henkilökohtaisen ja tarpeen mukaisen ohjauksen avulla DUDE tuotti tulosta: 162 osallistujasta kolmasosa siirtyi uuden työn tai koulutuksen pariin ja suurin osa opintojensa loppuvaiheessa olevista saivat opintonsa päätökseen. Koulupudokkuutta osallistujien keskuudessa oli alle prosentilla, minkä taustalla oli useimmiten sairastuminen. Hankkeen aikana tehtiin yhteistyötä lähes 40 yrityksen ja muun organisaation kanssa.

Lisäksi DUDEn avulla on päästy tiivistämään Keski-Pohjanmaan nuorten, yritysten, koulutusorganisaatioiden ja työllistymistoimijoiden yhteistyötä. Tärkein tulos on kuitenkin alueen nuoret, joiden elämänlaatu ja urakehitys on lähtenyt nousuun positiivisen tuen ja realistisen ohjauksen keinoin. Töitä tehtiin verkossa ja fyysisessä ympäristössä, mutta suurin työ tapahtui jokaisen osallistujan ja ohjaajan mielessä: omia vahvuuksia käyttämällä ja osaamisen hiomisella löydetään oma paikka työmarkkinoilla!

Centria. Raportteja ja selvityksiä, 47

ISBN 978-952-7173-56-5 (PDF)

ISSN 2342-933X